

INFORMATIE OF INLICHTINGEN?

Institutioneel onderzoek naar de relevantie van de rapportages van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid (AIV) van de Koninklijke Luchtmacht in 1986-1987

Bachelor-scriptie

Naam:	R.A. van Bavel
Rang:	Cadet-vaandrig
Klas:	403 KW (Krijgswetenschappen)
Faculteit:	Faculteit Militaire Wetenschappen
Registratienummer:	90.07.14.032
Scriptiebegeleider:	Prof. dr. B.G.J. de Graaff
Tweede lezer:	Drs. P. Donker
Adviseur MIVD:	Drs. D.G. Pronk
Aantal woorden:	14.173
Aantal pagina's:	85
Inleverdatum:	31-03-2017

Voorwoord

Voor u ligt de bachelor-scriptie '*Informatie of inlichtingen*'. In deze scriptie is voor het eerst onderzoek gedaan naar inlichtingsamenvattingen van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van de Luchtmacht Inlichtingendienst in de jaren 1986-1987. Deze scriptie is geschreven door Robert van Bavel, vierdejaars cadet Krijgswetenschappen aan de Faculteit Militaire Wetenschappen te Breda. Deze bachelor-studie is onderdeel van mijn opleiding tot officier Inlichtingen & Veiligheid aan de Koninklijke Militaire Academie in Breda.

Tijdens het onderzoek en het schrijven van deze scriptie heb ik veel samengewerkt met prof. dr. B.G.J. de Graaff, mijn scriptiebegeleider. In samenspraak met hem en dr. F.H. Baudet zijn we samen tot de structuur van dit onderzoek gekomen. Het onderwerp van deze scriptie is afkomstig van drs. D.G. Pronk, werkzaam bij de Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst.

Bij dezen wil ik graag mijn dank betuigen aan mijn begeleiders, prof. dr. de Graaff en dr. Baudet. Daarnaast wil ik ook drs. Pronk bedanken voor het aandragen van het onderwerp en het beschikbaar stellen van de benodigde rapporten. Tot slot wil ik mijn klas- en jaargenoten bedanken voor hun feedback en mijn vriendin Laura de Groot voor de steun tijdens de afgelopen periode.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Robert van Bavel

Samenvatting

In deze bachelor-scriptie is voor het eerst onderzoek gedaan naar de inlichtingsamenvattingen (ISAM's) uit 1986-1987, die door de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid (AIV) van de Luchtmacht Inlichtingendienst (LUID) werden geproduceerd. Deze rapportages zijn onlangs vrijgegeven door de Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst (MIVD). In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de volgende onderzoeksvraag: *'In welke mate en op welke wijze voorzag de AIV van de LUID in 1986-1987 in de inlichtingenbehoeften van haar afnemers?'*

Om dit antwoord te krijgen is er op twee manieren onderzoek naar de ISAM's gedaan. Eerst is er een kwantitatief onderzoek uitgevoerd en vervolgens een kwalitatief onderzoek. Beide onderzoeken waren erop gericht om een gedeelte van de onderzoeksvraag te beantwoorden. Het kwantitatieve onderzoek heeft antwoord gegeven op 'in welke mate' er aan de inlichtingenbehoeften kon worden voldaan en het kwalitatieve onderzoek heeft antwoord gegeven op 'op welke wijze' dit werd gedaan. Over de uitvoering van de onderzoeken wordt later dieper ingegaan. Deze onderzoeken werden voorafgegaan door een inleiding en een hoofdstuk met achtergrondinformatie over de Koude Oorlog en de veiligheidsdiensten. Daarnaast is er een hoofdstuk geplaatst waarin de inlichtingenbehoeften werden toegelicht.

Het kwantitatieve onderzoek is uitgevoerd door de ISAM's aan de inlichtingenbehoeften te spiegelen. Door te kijken naar de onderwerpen waar vraag naar was en wat er in de ISAM's werd besproken, kon worden achterhaald 'in welke mate' de ISAM's hieraan konden voldoen. Het kwalitatieve onderzoek ging meer in op de inhoud van de ISAM's. Door artikelen uit de rapportages over bepaalde onderwerpen te vergelijken met artikelen over dezelfde onderwerpen uit de vakliteratuur van die tijd, kon worden achterhaald of de ISAM's daadwerkelijk van toegevoegde waarde waren. Zo kon de vraag 'op welke wijze' worden beantwoord.

De resultaten van dit onderzoek laten zien dat de ISAM's wel degelijk van toegevoegd waarde waren. Het kwantitatieve onderzoek toonde aan de gewenste onderwerpen met grote regelmaat werden behandeld. Het kwalitatieve onderzoek toonde aan dat de ISAM's op inhoudelijk gebied in vier van de negen besproken gevallen dieper op het onderwerp ingingen dan in de vakliteratuur en dat er in drie van de negen gevallen geen verschil was.

Summary

This bachelor thesis regards the first time that research has been done on the information reports (ISAMs) of 1986 to 1987, which were produced by the Intelligence and Security Department (AIV) of the Air Force Intelligence (LUID). These reports were recently released by the Military Intelligence and Security Service (MIVD). This study sought to answer the following question: "To what extent and in what way did the AIV provide the LUID with the information needs of its customers in 1986-1987?"

To get an answer, two investigations were carried out. Firstly, a quantitative survey was conducted and secondly a qualitative research. Both studies were designed to answer a part of the research question. The quantitative research has examined to 'to what extent' the information needs were fulfilled. The qualitative research has given an answer to 'in what way' this was done. These studies were preceded by an introduction and a chapter with background information about the Cold War and the security services. There is also a chapter in which the information needs were explained.

The quantitative study has been carried out by comparing the ISAMs to the information needs. By looking at which subject matters were in demand and comparing that to what was discussed in the ISAMs, a deduction can be made regarding 'to what extent' the ISAM's could meet these needs. The qualitative research was more focused on the content of the ISAMs. By comparing articles from the ISAMs on specific topics with articles on the same topics from the literature of that time, an answer was sought if the ISAMs were added value. So, the question 'in what way' could be answered.

The results of this study show that the ISAMs were indeed of added value. The quantitative research showed that the desired subject matters were mentioned with great regularity. The qualitative research showed that the ISAMs discussed the subject matters more deeply in four out of nine cases and that in three out of nine cases there was no difference.

Inhoudsopgave

VOORWOORD	- 2 -
SAMENVATTING	- 3 -
SUMMARY	- 4 -
INHOUDSOPGAVE	- 5 -
HOOFDSTUK 1	- 7 -
INLEIDING	- 7 -
<i>Onderzoeksvraag</i>	- 7 -
<i>Methode</i>	- 8 -
Kwantitatief	- 8 -
Kwalitatief	- 9 -
<i>Beperkingen</i>	- 10 -
<i>Relevantie</i>	- 10 -
<i>Generaliseerbaarheid</i>	- 11 -
<i>Indeling</i>	- 11 -
HOOFDSTUK 2	- 12 -
ACHTERGRONDINFORMATIE	- 12 -
<i>Koude oorlog</i>	- 12 -
<i>Inlichtingendiensten</i>	- 13 -
HOOFDSTUK 3	- 16 -
INLICHTINGENBEHOEFTE	- 16 -
HOOFDSTUK 4	- 18 -
KWANTITATIEF ONDERZOEK	- 18 -
<i>Inleiding</i>	- 18 -
<i>Werkwijze</i>	- 18 -
<i>Resultaten</i>	- 20 -
1986 - Grafiek	- 20 -
1986 - Toelichting	- 21 -
1987 - Grafiek	- 22 -
1987 - Toelichting	- 23 -
Vergelijking 1986-1987 - Grafiek	- 24 -

Vergelijking 1986-1987 - Toelichting	- 25 -
<i>Conclusie kwantitatief onderzoek</i>	- 26 -
HOOFDSTUK 5	- 27 -
KWALITATIEF ONDERZOEK	- 27 -
<i>Inleiding</i>	- 27 -
<i>Vakliteratuur</i>	- 27 -
Werkwijze	- 27 -
Onderwerpen.....	- 28 -
<i>Onderzoek vaktijdschriften</i>	- 29 -
Jane's Defence Weekly	- 29 -
Militaire Spectator	- 35 -
Military Balance	- 38 -
<i>Onderzoek ISAM's</i>	- 40 -
Jane's Defence Weekly	- 40 -
Militaire Spectator	- 47 -
Military Balance	- 49 -
<i>Conclusie kwalitatief onderzoek</i>	- 50 -
Jane's Defence Weekly	- 50 -
Militaire Spectator	- 52 -
Military Balance	- 52 -
Overzicht conclusie	- 53 -
HOOFDSTUK 6	- 54 -
CONCLUSIES.....	- 54 -
<i>Kwantitatief onderzoek</i>	- 54 -
<i>Kwalitatief onderzoek</i>	- 54 -
<i>Algehele conclusie</i>	- 55 -
<i>Aanbevelingen</i>	- 55 -
REFLECTIE	- 56 -
BIBLIOGRAFIE	- 57 -
BIJLAGEN	- 59 -
<i>Afkeringen en codenamen</i>	- 59 -
<i>Overzicht onderwerpen per ISAM</i>	- 65 -

Hoofdstuk 1

Inleiding

Inlichtingen zijn van essentieel belang voor het uitvoeren van militaire operaties. Omdat het hier vaak over gevoelige informatie gaat, is de link met het woord 'geheim' snel gelegd. Dat is van toepassing op huidige operaties maar ook op de documentatie uit het verleden. Dit onderzoek is in dat opzicht vernieuwend. Voor het eerst zal er onderzoek worden gedaan naar inlichtingenrapportages uit de jaren 1986-1987, die recent nog geclassificeerd waren. Deze inlichtingensamenvattingen (ISAM's) zijn rapportages die werden opgesteld door de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid (AIV) van de Luchtmachtstaf. De gegevens die zij hiervoor nodig had, werden geleverd door de Luchtmacht Inlichtingendienst (LUID). De afnemers van deze rapportages waren bijvoorbeeld de Luchtmachtstaf, onderdeelcommandanten en collega-diensten. In deze scriptie zullen deze worden gebundeld als 'de afnemers'.

In dit hoofdstuk komt een aantal aspecten aan bod. Ten eerste zal de onderzoeksvraag worden omschreven en toegelicht. Vervolgens volgt de methode die is gebruikt. Aansluitend volgen er nog paragrafen die de beperkingen, relevantie en generaliseerbaarheid toelichten. Tot slot komt de indeling van de scriptie kort aan bod.

Onderzoeksvraag

In deze scriptie zal dus worden gekeken naar een voorloper van de MID. Elk krijgsmachtdeel had in deze periode zijn eigen inlichtingendienst. Zo was er de Landmacht Inlichtingendienst (LAMID), de Marine Inlichtingendienst (MARID) en dus de Luchtmacht Inlichtingendienst (LUID). Deze laatste zal worden onderzocht in deze scriptie. De voornaamste reden daarvoor is dat ik zelf Luchtmachter ben en daarnaast is er van deze dienst dus recentelijk 'nieuw' materiaal beschikbaar gekomen. Aan de hand van deze vrijgegeven inlichtingenrapportages zal worden onderzocht of kon worden voorzien in de inlichtingenbehoeften van de afnemers. Een ander aspect waarom dit interessant is, heeft te maken met de transformatie van 'de Dienst' en de reden die daarachter zat. Dit kan mogelijk te maken hebben met het feit dat de LUID en de AIV niet voldeden aan de

inlichtingenbehoeften en dat mede hierdoor de transformatie heeft plaatsgevonden. Dit zou een interessante conclusie kunnen zijn. De concrete onderzoeksvraag is als volgt:

In welke mate en op welke wijze voorzagen de AIV van de LUID in de jaren 1986-1987 in de inlichtingenbehoeften van haar afnemers?

De periode 1986-1987 is om meerdere redenen interessant. Een van de belangrijkste redenen is hierboven al genoemd, namelijk de omvorming van de separate militaire inlichtingendiensten naar de MID. Daarnaast gebeurde er in de wereld ook heel veel. In de Verenigde Staten was toenmalig president Ronald Reagan bezig met onderhandelingen om de nucleaire wapens te beperken. In de Sovjet-Unie was Michail Gorbatsjov druk bezig met het hervormen van de Sovjet-Unie. Met zijn 'glasnost en perestrojka'-politiek wilde hij het communistische systeem veranderen. Het is interessant om te onderzoeken in hoeverre de AIV van de LUID zich hiermee bezighield of dat men meer oog had voor zaken die puur op de eigen Luchtmacht waren gericht. Tot slot is dit onderzoek gebaseerd op recent vrijgekomen materiaal. Dit materiaal is afkomstig uit de jaren '86-'87. De ISAM's uit de jaren daarvoor zijn al langer vrij toegankelijk en de jaren daarna (nog) niet.

Method

Zoals eerder vermeld zijn er inlichtingenrapportages/ISAM's, die tot voor kort geclassificeerd waren, nu vrijgegeven. Deze ISAM's zullen een belangrijke rol spelen in dit onderzoek. Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag is het belangrijk om te weten wat de inlichtingenbehoeften waren. Zodra deze bekend zijn kan worden gekeken of de ISAM's hierin voorzagen. Dit zal op twee manieren gebeuren: via een kwantitatief en via een kwalitatief onderzoek.

Kwantitatief

Ten eerste zal worden onderzocht in welke mate werd voldaan aan de inlichtingenbehoeften. Om dit te toetsen zal een kwantitatief onderzoek worden uitgevoerd. Vanuit de inlichtingenbehoeften zal een lijst worden gevormd met de belangrijkste onderwerpen en vervolgens zal worden gekeken hoe vaak deze onderwerpen terugkwamen in de ISAM's. Zo kan worden vastgesteld of er qua onderwerpen werd voldaan aan de inlichtingenbehoeften, zonder dat verder naar de inhoud wordt gekeken.

Kwalitatief

Ten tweede zal worden gekeken op welke wijze de AIV voorzag in deze behoeften. Dit zal middels een kwalitatief onderzoek gebeuren. Hier wordt meer ingezoomd op de daadwerkelijke inlichtingen zelf en zal worden gekeken of de inlichtingen die werden geleverd bijvoorbeeld op het gewenste niveau zaten.

Om de relevantie van de rapportages te beoordelen, zullen de ISAM's worden vergeleken met de vaktijdschriften uit die periode. Hieronder volgt een kort overzicht van de tijdschriften en waarom deze zijn geselecteerd:

- *Jane's Defence Weekly*: Dit tijdschrift wordt gepubliceerd door de Jane's Information Group en schrijft veel over militair materieel en wordt vaak geciteerd in onderzoeken (Jane's Defence Weekly). Voordeel is dat Jane's geen militaire instantie is en dus anders naar krijgsmachten kijkt;
- *Militaire Spectator*: Dit militaire vaktijdschrift is een internationaal erkend kwaliteitsvakblad op militair wetenschappelijk gebied en is het oudste, bestaande militaire tijdschrift ter wereld (KVBK);
- *Military Balance*: Dit blad wordt jaarlijks uitgebracht en geeft een gedetailleerde weergave van de militaire aantallen van landen wereldwijd (The Military Balance).

Door te kijken wat er in deze tijdschriften werd vermeld, is op te maken of de inlichtingenrapportages van de LUID daadwerkelijk 'beter' waren en dus iets toevoegden of dat de *open source* informatie al toereikend genoeg was. Aansluitend hierbij wordt de aanname gedaan dat de tijdschriften up-to-date waren en daadwerkelijk door beleidsmakers werden gebruikt. De *Militaire Spectator* en *Jane's* worden hier wel voor gebruikt. De *Militaire Spectator* is hier mede voor in het leven geroepen en een deel van de missie luidt: "het bijdragen aan de professionalisering van het defensiepersoneel". *Jane's* wordt vaak door inlichtingenafdelingen gebruikt om onderzoek te doen naar bepaalde wapensystemen e.d. *Military Balance* droeg in die tijd ook bij aan de beeldvorming van een aantal van de afnemers. Ook belangrijk om te vermelden is dat er wordt gekeken vanuit het perspectief van 'toen'. In het onderzoek worden de ISAM's gespiegeld aan wat er toentertijd bekend was, niet aan wat er vandaag de dag mag worden aangenomen dat men toen wist.

Beperkingen

Tijdens dit onderzoek is de rol van de ISAM's essentieel. Het grote voordeel is dat dit de onbewerkte rapportages zijn waar niets in is weggestreept. Een nadeel is dat de rapportages niet helemaal compleet zijn. De rapportages werden elke maand uitgebracht en een aantal edities ontbreekt. Deze bestaan naar alle waarschijnlijkheid niet meer. Van de in totaal 24 uitgebrachte rapportages zijn er nog slechts acht beschikbaar. In het geval van 1986 zijn dat de edities 2, 9, 11 en 12. Bij de rapportages uit 1987 betreft het de edities 3, 8, 11, en 12. Dit wordt gedeeltelijk ondervangen door de index die in de twaalfde editie van elke jaargang zit, waardoor wel is op te maken welke onderwerpen er besproken zijn in de ontbrekende edities. Het zal dus geen volledig beeld worden maar met de beperkte middelen en de meerdere invalshoeken (kwantitatief en kwalitatief) is het wel een representatief onderzoek. Ook het 'oordeel' over vorige jaargangen kan hierin bijdragen.

Een andere beperking is dat de schrijvers van de stukken niet te achterhalen zijn. De rapportages zijn geleverd vanuit de LUID maar de inhoudelijke stukken zijn geschreven door verschillende functionarissen binnen de LUID. Welke personen dit zijn geweest, wat hun rol binnen de LUID was en dus wat hun niveau van deskundigheid was, is niet met zekerheid vast te stellen. Dit kan dus ook verschillen tussen de verschillende rapportages. Dit hoeft niet per definitie een beperking te zijn maar dit kan wel betekenen dat de ISAM's inhoudelijk onevenwichtig zijn.

Tot slot is er een beperking ten aanzien van de tijdschriften. Om de omvang te beperken, ben ik genooddaakt om een selectie te maken van een aantal tijdschriften. Dit heeft gevolgen voor de compleetheid van mijn onderzoek en de conclusies die daaruit voortvloeien. Deze conclusies zullen een indicatie geven van wat er in die periode voor 'algemeen bekend' aangenomen mocht worden.

Relevantie

Zoals eerder vermeld, is dit onderzoek grotendeels gebaseerd op niet eerder vrijgegeven ISAM's. Dit maakt het al interessant. In deze scriptie wordt voor het eerst onderzoek gedaan naar deze ISAM's. Door deze rapportages te onderzoeken kan worden gekeken hoe er in die tijd werd voldaan aan bepaalde verwachtingen en wat de kwaliteit was van de inlichtingen die toen werden geleverd. Daarnaast is het daardoor makkelijker voor andere onderzoekers om van hieruit verder onderzoek te doen. Het geeft nieuwe inzichten over de kwaliteit van inlichtingen in die periode en de onderwerpen die werden besproken.

Generaliseerbaarheid

De manier waarop dit onderzoek is opgezet, is niet specifiek voor dit onderzoek. Dit betekent dat, mochten er in de toekomst recentere ISAM's vrijgegeven worden, deze onderzoeksmethode ook daarop kan worden toegepast. Daarnaast levert deze methode betrouwbare kennis op. Dit om een aantal redenen. Ten eerste gaat het onderzoek zowel in de breedte als in de diepte waardoor het een veelzijdig beeld geeft. Ten tweede zorgt deze methode ervoor dat eventueel ontbrekende stukken voor een gedeelte worden opgevangen. Tot slot wordt er bij het diepteonderzoek op verschillende manieren naar gekeken, zodat er een compleet beeld ontstaat. Maar omdat het zo nadrukkelijk is gebaseerd op de ISAM's uit 1986-1987 kan alleen hierover iets worden gezegd. Het is niet valide om dit breder te trekken dan deze twee jaargangen omdat de inhoud, waar in het onderzoek de nadruk op ligt, te veel kan verschillen tussen de jaren.

Indeling

De hoofdstukindeling van de scriptie zal er als volgt uit komen te zien:

1. Inleiding
 2. Achtergrondinformatie
 3. Inlichtingenbehoeften
 4. Kwantitatief onderzoek
 5. Kwalitatief onderzoek
 6. Conclusies
- Bibliografie
- Bijlagen

Vanwege de ontbrekende documenten en het gebruikte jargon is in de bijlagen een aantal documenten opgenomen ter verduidelijking. Zo is er per jaargang een overzicht gemaakt van de besproken onderwerpen in elke ISAM. Deze zijn gebaseerd op de indexen die in nummer 12 van elk jaar zijn opgenomen. Ook is er een lijst met afkortingen en codenamen opgenomen die in de ISAM's worden gebruikt.

Hoofdstuk 2

Achtergrondinformatie

Koude oorlog

Glasnost & Perestrojka

Secretaris-generaal van de Communistische Partij Michail Gorbatsjov was de hoogste leider van de Sovjet-Unie in de periode van 1985-1991. Op dat moment verkeerde de Sovjet-Unie in een economische crisis en Gorbatsjov wilde hier verandering in brengen. Hij zag in dat de communistische manier van werken ervoor zorgde dat het land steeds armer werd, terwijl de kapitalistische landen alleen maar rijker werden. Om ervoor te zorgen dat de Sovjet-Unie weer een sterke unie werd, kwam hij in 1985 met een vijfjarenplan waarin de begrippen 'Glasnost' en 'Perestrojka' centraal stonden. Deze begrippen staan voor respectievelijke 'hervorming' en 'openheid'. Dit beleid had twee gezichten. Enerzijds werd er toenadering tot het Westen gezocht en gevonden, werd de overheid transparanter en was er meer vrijheid van meningsuiting. Dit alles leidde er uiteindelijk toe dat er een akkoord over het beëindigen van de wapenwedloop met de Verenigde Staten werd bereikt. Anderzijds stuitte het beleid op veel weerstand binnen de Sovjet-Unie zelf. In deze periode viel de Unie namelijk uiteen en veel mensen weten dit aan de hervormingspolitiek van Gorbatsjov. De economische groei wilde namelijk niet komen en de oorzaken hiervoor waren te vinden bij de Communistische Partij. Deze partij bood stevig weerstand tegen de hervorming uit angst om haar privileges en toelages te verliezen.

De hervormingspolitiek heeft heel wat losgemaakt, zowel mondiaal als binnen de Sovjet-Unie. Het heeft ervoor gezorgd dat de Sovjet-Unie en het Westen dichterbij elkaar kwamen te staan en dat heeft geresulteerd in een akkoord met de Verenigde Staten en het vallen van de Berlijnse Muur. Binnen de Sovjet-Unie kijkt men er minder positief tegenaan en wordt het gezien als een oorzaak van het uiteenvallen van de Sovjet-Unie. (Slavische Studies, 2015)

Ontwapeningsonderhandelingen Reagan-Gorbatsjov

De ontwapeningsonderhandelingen van Reagan hebben nauwe banden met de *Glasnost & Perestrojka* politiek van Gorbatsjov. Terwijl Gorbatsjov in de Sovjet-Unie zijn best deed om toenadering tot het Westen te zoeken, deed Reagan pogingen vanuit het Westen om de kernwapens in de ban te doen. De *summit* in IJsland is hier belangrijk in geweest.¹ Het leverde geen akkoord op maar de houding van zowel de Sovjet-Unie als de Verenigde Staten veranderde. (Brune, 2006) Het opvallende was dat Reagan dit deed zonder inspraak van de NAVO-partners. En aangezien de *Strategy of Flexible Response*² de kern van de NAVO-doctrine was en de belangrijkste verdediging tegen een aanval uit het Oosten, leverde dit geschokte reacties op vanuit de West-Europese landen. (Loo, 2003)

Inlichtingendiensten

Geschiedenis

Om de inlichtingendiensten zoals we die nu kennen te begrijpen, is het goed om naar de ontwikkelingen van deze diensten te kijken. Hierbij ligt de focus met name op de militaire inlichtingendienst(en).

Een belangrijk moment in deze ontwikkeling was het Koninklijk Besluit van 8 augustus 1949. Tot dit moment waren er wel inlichtingendiensten maar er was geen samenhang. De marine en landmacht (en later ook de luchtmacht) hadden elk hun eigen inlichtingendienst. Dit waren respectievelijk de MARID, de LAMID en later de LUID. De LUID wordt later nog specifiek besproken. Deze diensten verzorgden voor hun eigen krijgsmachtdeel de inlichtingen maar 1949 kwam daar verandering in. De basis hiervoor was het eindrapport van de commissie Prinsen die in 1948 een onderzoek was gestart. Een van de belangrijkste conclusies was dat de samenwerking zou verbeteren als er een coördinatiecommissie kwam. Dit kreeg concreet vorm in het Koninklijk Besluit van 8 augustus 1949. (Koninklijk Besluit no. 51, 1949) Dit kon ook worden gezien als het begin van de Nederlandse *intelligence community*. (Engelen, 2000)

¹ De *summit* in IJsland was een bijeenkomst tussen Reagan en Gorbatsjov in Reykjavik op 11-12 oktober 1986. Het doel was om een oplossing te vinden voor de ballistische raketten aangezien de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie daar beide anders over dachten.

² Deze strategie was een minder agressieve variant op de *Massive Retaliation*-strategie. Beide strategieën waren een reactie met nucleair bombardement op agressie vanuit de Sovjet-Unie.

LUID

De Luchtmacht Inlichtingendienst (LUID) is opgericht in 1951. Dit volgde vlak nadat de Luchtmacht een eigen krijgsmachtonderdeel was geworden. Het hoofd van de LUID viel onder de Chef van de Luchtmachtstaf, maar hij was direct verantwoordelijkheid schuldig aan de Minister van Oorlog/Defensie. (Kluijters, 1993)

De taak voor de LUID was als volgt omschreven:

'De taak van de Luchtmacht Inlichtingendienst omvat het inwinnen van gegevens, welke nodig zijn voor:

- a) Een juiste opbouw en een doeltreffend gebruik van de Luchtmacht;
- b) Bescherming van Luchtmacht geheimen;
- c) Het uitvoeren van de bewaking tegen daden van sabotage aan Luchtmacht objecten;
- d) Het treffen van maatregelen tegen diefstal van materieel, wapenen en munitie, welke bestemd zijn voor of in gebruik bij de Luchtmacht;
- e) Het tijdig onderkennen van ondermijnende Politieke Propaganda onder het Luchtmacht personeel.' (Koninklijk Besluit, 1951)

In 1972 veranderde de taakomschrijving van de LUID en deze werd ook openbaar gemaakt, in tegenstelling tot het KB van 1949/1951. In het KB van 5 augustus 1972 werd de taakomschrijving als volgt omschreven:

- a) Het inwinnen van gegevens omtrent het potentieel en de strijdkrachten van andere mogendheden, welke nodig zijn voor een juiste opbouw en een doeltreffend gebruik van de krijgsmacht;
- b) Het inwinnen van gegevens welke nodig zijn voor het treffen van maatregelen:
 - I. Ter voorkoming van activiteiten die ten doel hebben de veiligheid of paraatheid van de krijgsmacht te schaden;
 - II. Ter beveiliging van de gegevens binnen de krijgsmacht waarvan de geheimhouding geboden is;
 - III. Ter bevordering van een juist verloop van mobilisatie en concentratie der strijdkrachten. (Koninklijk Besluit, 1972)

De Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, ook wel de 'Sectie L-2 Inlichtingen' genoemd, bestond sinds 1976 naast de LUID. Ook deze afdeling viel onder de Luchtmachtstaf. De taak van deze afdeling was om de vergaarde informatie (door de LUID) te verwerken tot bruikbare inlichtingenrapportages. Het hoofd van beide afdelingen was dezelfde persoon en beide afdelingen vielen grotendeels samen.

Hoofdstuk 3

Inlichtingenbehoeften

In dit onderzoek gaat worden onderzocht of de ISAM's voldeden aan de inlichtingenbehoeften zoals die door de Luchtmacht waren gesteld. Deze inlichtingenbehoeften waren gebaseerd op nota nr. 0143.787/0143.150 van de Koninklijk Luchtmacht van 25 februari 1975. Hierin werden de inlichtingenbehoeften opgesomd. Daar kwamen de volgende onderdelen aan bod:

- 1) Vanzelfsprekend bestond er een behoefte aan inlichtingen die nodig waren om het beleid van de Chef Luchtmachtstaf op te baseren en om te zorgen voor een juiste inrichting en inzet van de Luchtmacht.

- 2) Hier werd specifiek mee bedoeld:
 - a. Gegevens en ontwikkelingen betreffende de WP-luchtstrijdkrachten en luchtverdedigingsmiddelen, ingedeeld bij andere krijgsmachtdelen met in het bijzonder die welke tegenover de Centrale Sector zijn opgesteld, t.a.v.:
 - I. Strategische conceptie;
 - II. Organisatie, tactiek en inzet;
 - III. Opleiding, oefening en slagorde;
 - IV. Vliegtuigbouw, -motoren en avionics;
 - V. Vliegtuig wapensystemen;
 - VI. Geleide wapensystemen en raketten;
 - VII. Overige offensieve en defensieve middelen;
 - VIII. Ondersteunende elektronische systemen (radars, EOVS etc.);
 - IX. Productie en onderhoudscapaciteit;
 - X. Techniek, wetenschap en ontwikkeling;
 - XI. Logistiek en infrastructuur.

- b. Feitelijkheden en ontwikkelingen met in het bijzonder die van de luchtmacht van NAVO en niet-NAVO-landen in landen en gebieden binnen de KLu-interessesfeer, welke direct of indirect van invloed konden zijn op Nederland en de NAVO.
- c. Ideologische, economische en politieke ontwikkelingen in de WP-landen, in het bijzonder m.b.t. politiek-militaire vraagstukken, voor zover deze voor de KLu van belang waren ten aanzien van de waarschijnlijkheid van het gebruik en inzet van WP(lucht)strijdkrachten. (Nota nr. 0143.787/0143.150, 1975)

Dit waren de inlichtingenbehoefte zoals deze in de nota stonden beschreven. Voor dit onderzoek wordt deze lijst gedeeltelijk aangepast zodat er één lijst met concrete onderwerpen ontstaat. Deze wordt vervolgens gebruikt om de ISAM's aan te spiegelen. Op deze manier kan inzichtelijk worden gemaakt welke van de onderwerpen veel werden besproken en welke niet. Hieronder volgt de lijst met onderwerpen zoals deze in dit onderzoek gebruikt gaat worden:

- A. Feitelijkheden en ontwikkelingen overige landen;
- B. Geleide wapensystemen en raketten WP-landen;
- C. Logistiek en infrastructuur WP-landen;
- D. Ondersteunende elektronische systemen (radars, EOVS etc.) WP-landen;
- E. Ontwikkelingen WP-landen (ideologisch, economisch, politiek);
- F. Opleiding, oefening en slagorde WP-landen;
- G. Organisatie, tactiek en inzet WP-landen;
- H. Overige offensieve en defensieve middelen WP-landen;
- I. Productie en onderhoudscapaciteit WP-landen;
- J. Strategische conceptie WP-landen;
- K. Techniek, wetenschap en ontwikkeling WP-landen;
- L. Vliegtuig wapensystemen WP-landen;
- M. Vliegtuigbouw, -motoren en avionics WP-landen.

Hoofdstuk 4

Kwantitatief onderzoek

Inleiding

Zoals eerder in de inleiding is aangehaald, is dit onderzoek in twee grote componenten opgedeeld. Dit zijn een kwantitatief en een kwalitatief onderzoek en beide onderzoeken dienen een apart doel en geven een antwoord op een gedeelte van de onderzoeksvraag. Het kwantitatieve onderzoek wordt als eerste behandeld en de conclusies van dit onderzoek moeten antwoord geven op de vraag 'in welke mate' de ISAM's konden voorzien in de inlichtingenbehoeften. Belangrijke deelvraag hiervan is of de LUID zich veel focuste op vragen die voor de luchtmacht belangrijk waren of dat er ook aandacht was voor de ontwikkelingen in de wereld? Bijvoorbeeld het nieuwe beleid van Gorbatsjov in de Sovjet-Unie.

Voordat het onderzoek wordt behandeld en de resultaten zichtbaar worden, zal eerst kort worden toegelicht hoe het onderzoek tot stand is gekomen.

Werkwijze

Zoals in het vorige hoofdstuk al is besproken, zijn de inlichtingenbehoeften op een andere manier ingedeeld dan hoe ze in de nota stonden vermeld. Nu is er een lijst met dertien onderwerpen die de Luchtmacht in die tijd belangrijk vond. Deze dertien onderwerpen vormen de leidraad voor dit onderzoek. Achter in ISAM 12 van elke jaargang stond een lijst met de onderwerpen die het voorafgaande jaar besproken zijn en achter elk onderwerp staat vermeld in welke ISAM dit ter sprake kwam. Aan de hand daarvan is per ISAM een lijst opgemaakt met de onderwerpen die in die specifieke ISAM's (moeten) zijn besproken. Hiermee wordt het probleem van de ontbrekende ISAM's gedeeltelijk opgelost. Voor dit onderzoek is het voldoende om te weten welke onderwerpen er zijn besproken zonder de daadwerkelijke inhoud te weten. Alle onderwerpen die zijn besproken in de ISAM's zijn gekoppeld aan een van de onderwerpen die naar voren kwamen uit de

inlichtingenbehoefte.³ Door te tellen hoe vaak bepaalde onderwerpen aan bod kwamen en dit schematisch weer te geven kan worden gezien wat de belangrijke onderwerpen waren en welke minder vaak werden genoemd. Tot slot is er ook nog een vergelijking gemaakt tussen de twee jaargangen onderling om eventuele opvallende verschillen vast te stellen. Belangrijk om te vermelden is dat er bij de inlichtingenbehoefte geen sprake was van een prioriteitsstelling en daar is de verdeling dus ook niet op gebaseerd.

³ De tabellen waarin de koppelingen worden gemaakt, zijn terug te vinden in de bijlagen.

Resultaten

1986 - Grafiek

1986 - Toelichting

Wanneer er naar het jaar 1986 wordt gekeken is een aantal dingen opvallend. Ten eerste is duidelijk te zien dat de focus lag op de 'Opleiding, oefening en slagorde WP-landen' (22%). Dit was dan ook een vrij breed onderwerp en hieronder vielen onder andere: De introductie van bepaalde platformen bij eenheden, verplaatsingen, vliegtuigleveranties, vliegactiviteiten en conversies van bepaalde type vliegtuigen. Ten tweede is er een aantal onderwerpen dat gemiddelde interesse heeft. Dit zijn de onderwerpen die in de tabel vallen in de categorie 8%-15%. Deze onderwerpen waren dus wel belangrijk en werden wel besproken, maar niet opvallend veel. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze onderwerpen behoorlijk specifiek waren. De categorieën waar het hier om gaat, zijn de volgende:

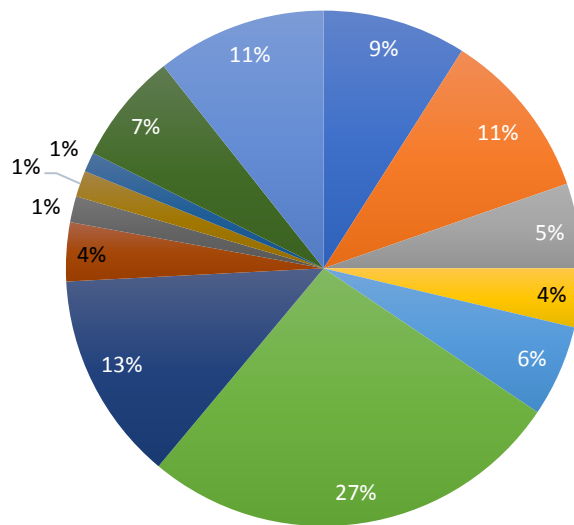
- Geleide wapensystemen en raketten WP-landen (15%)
- Feitelikheden en ontwikkelingen overige landen (11%)
- Vliegtuigbouw, -motoren en avionics WP-landen (10%)
- Organisatie, tactiek en inzet WP-landen (10%)
- Ontwikkelingen WP-landen (9%)
- Vliegtuig wapensystemen WP-landen (8%)

Tot slot is er de categorie met onderwerpen die relatief weinig werden besproken (0%-7%). Deze onderwerpen waren dusdanig weinig besproken dat deze óf niet relevant werden geacht, óf heel specifiek waren. Dit zijn de categorieën:

- Ondersteunende elektronische systemen (6%)
- Overige offensieve en defensieve middelen WP-landen (3%)
- Techniek, wetenschap en ontwikkeling WP-landen (3%)
- Logistiek en infrastructuur WP-landen (2%)
- Productie en onderhoudscapaciteit WP-landen (1%)
- Strategische conceptie WP-landen (0%)

1987

- Feitelijkheden en ontwikkelingen overige landen
- Geleide wapensystemen en raketten WP-landen
- Logistiek en infrastructuur WP-landen
- Ondersteunende elektronische systemen (radars, EOVS etc.) WP-landen
- Ontwikkelingen WP-landen (ideologisch, economisch, politiek)
- Opleiding, oefening en slagorde WP-landen
- Organisatie, tactiek en inzet WP-landen
- Overige offensieve en defensieve middelen WP-landen
- Productie en onderhoudscapaciteit WP-landen
- Strategische conceptie WP-landen
- Techniek, wetenschap en ontwikkeling WP-landen
- Vliegtuig wapensystemen WP-landen
- Vliegtuigbouw, -motoren en avionics WP-landen

1987 - Toelichting

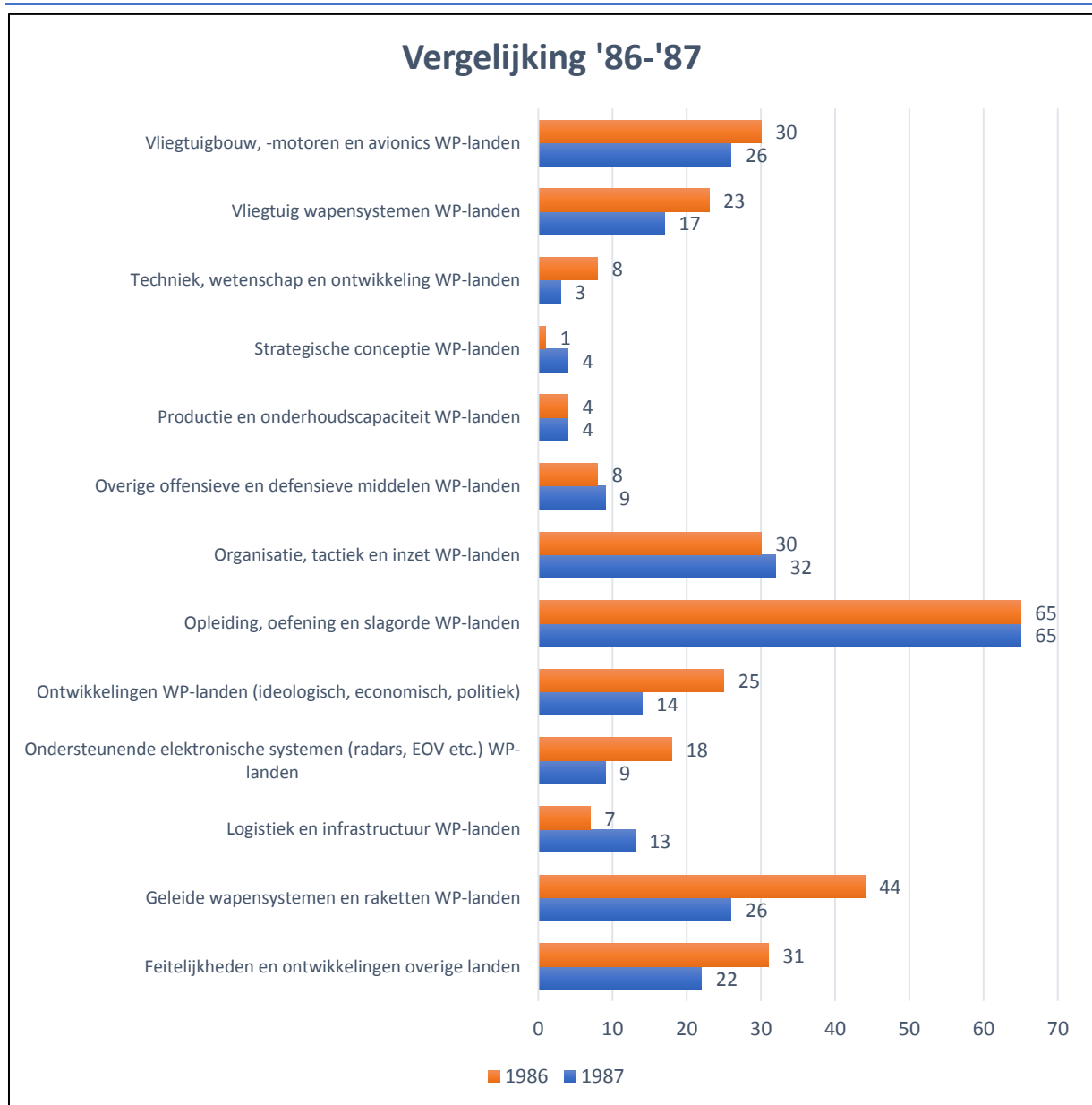
Wanneer er wordt gekeken naar de grafiek van 1987 is te zien dat het onderwerp 'Opleiding, oefening en slagorde WP-landen' opnieuw veruit de grootste was, ditmaal met 27%. Daarnaast was er nog een aantal onderwerpen dat tussen de 8%-15% bleef hangen en dus ook gemiddeld vaak is besproken. De categorieën waar het om gaat zijn:

- Organisatie, tactiek en inzet WP-landen (13%)
- Geleide wapensystemen en raketten WP-landen (11%)
- Vliegtuigbouw, -motoren en avionics WP-landen (11%)
- Feitelijkheden en ontwikkelingen overige landen (9%)

Het aantal onderwerpen dat onder de 7% zit is groot. Dit zijn wederom vrij specifieke onderwerpen en/of onderwerpen die niet bijzonder relevant waren. Het gaat hierbij om de categorieën:

- Vliegtuig wapensystemen WP-landen (7%)
- Ontwikkelingen WP-landen (6%)
- Logistiek en infrastructuur WP-landen (5%)
- Ondersteunende elektronische systemen (4%)
- Overige offensieve en defensieve middelen (4%)
- Productie en onderhoudscapaciteit WP-landen (1%)
- Strategische conceptie WP-landen (1%)
- Techniek, wetenschap en ontwikkeling WP-landen (1%)

Vergelijking 1986-1987 - Grafiek

Vergelijking 1986-1987 - Toelichting

In deze vergelijking is duidelijk te zien wat de verschillen waren tussen de jaren 1986-1987. Iets wat direct opvalt is dat het kopje 'Opleiding, oefening en slagorde WP-landen' niet verschilt tussen de twee jaren. Wanneer de twee jaren afzonderlijk worden bekeken, is te zien dat er een duidelijk verschil in percentages is, namelijk 22% in 1986 en 27% in 1987. Maar gezien de concrete aantallen is er geen verschil. Dit kan dus betekenen dat er in 1986 meer onderwerpen werden besproken dan in 1987. Dit blijkt ook wel wanneer de aantallen per jaar bij elkaar worden opgeteld: In 1986 werden er in totaal 294 onderwerpen besproken en in 1987 was dit aantal 244. Het grootste verschil zit met name bij de kopjes 'Geleide wapensystemen en raketten WP-landen' (44 in 1986 en 26 in 1987), 'Feitelijkeheden en ontwikkelingen overige landen' (resp. 31 en 22), 'Ontwikkelingen WP-landen' (resp. 25 en 14) en 'Ondersteunende elektronische systemen' (resp. 18 en 9).

Conclusie kwantitatief onderzoek

In dit deelonderzoek is gekeken naar het kwantitatieve aspect van het onderzoek. Om antwoord te geven op de vraag 'in welke mate' de ISAM's invulling konden geven aan de inlichtingenbehoeften, moest worden achterhaald óf en hoe vaak bepaalde onderwerpen werden behandeld in de rapportages. Hier kwam een aantal conclusies uit naar voren. Ten eerste was bij beide jaargangen duidelijk te zien dat de nadruk lag op de categorie 'Opleiding, oefening en slagorde WP-landen'. Gezien de onderwerpen die in deze categorie vallen, was het goed te zien dat de LUID met name was geïnteresseerd in de slagorde van de WP-landen. Er is ook nog een grote groep met categorieën die weinig wordt besproken. Dit waren onderwerpen die óf heel specifiek waren óf onderwerpen die weinig werden besproken omdat ze niet belangrijk werden geacht.

Wanneer wordt gekeken naar de vergelijking tussen de twee jaargangen onderling, zijn twee dingen opvallend. Ten eerste valt op dat er in 1986 in totaal meer onderwerpen werden besproken dan in 1987, namelijk respectievelijk 294 en 244. Ten tweede kan worden vastgesteld dat er niet in alle categorieën evenveel verschil zit. Bepaalde categorieën werden in beide jaargangen evenveel besproken, terwijl de categorieën 'Geleide wapensystemen en raketten WP-landen', 'Feitelikheden en ontwikkelingen overige landen', 'Ontwikkelingen WP-landen' en 'Ondersteunende elektronische systemen' in 1986 duidelijk meer werden besproken dan in 1987.

Terugkomend op de vraag 'in welke mate' de ISAM's konden voorzien in de inlichtingenbehoeften kan worden gesteld dat hier wel aan kon worden voorzien. Bijna alle onderwerpen werden regelmatig besproken en dat zorgde ervoor dat er een breed beeld ontstond van de activiteiten en organisatie van de WP-landen. Ook de vraag of de LUID oog had voor wat er in de wereld gebeurde of dat men zich alleen focuste op de ontwikkelingen die voor de Luchtmacht belangrijk waren, kan worden beantwoord. Hier was wel degelijk oog voor. Vanzelfsprekend werd er veel gekeken naar de Luchtmacht-gerelateerde ontwikkelingen op het gebied van slagorde of vliegtuigontwikkelingen, maar ook de ontwikkelingen in de brandhaarden in de wereld van die tijd werden regelmatig besproken. Of dit ook daadwerkelijk inhoudelijk iets toevoegde, zal moeten blijken uit het kwalitatieve onderzoek.

Hoofdstuk 5

Kwalitatief onderzoek

Inleiding

Na het afronden van het kwantitatieve onderzoek, wordt nu het kwalitatieve onderzoek uitgevoerd. In dit onderzoek zal de vraag 'op welke wijze' de LUID in de inlichtingenbehoeften kon voorzien, worden beantwoord. Een van de belangrijke aspecten van dit onderzoek is achterhalen of de ISAM's daadwerkelijk van toegevoegde waarde waren. De ISAM's worden aan de hand van bepaalde onderwerpen vergeleken met de kennis die er via vakliteratuur e.d. vrij toegankelijk was. Eerste wordt de vakliteratuur onderzocht en aansluitend de ISAM's. Als afsluiting zal er een algehele conclusie volgen die de belangrijkste elementen uit de twee deelonderzoeken samenvat.

Vakliteratuur

Werkwijze

De concrete werkwijze voor dit kwalitatieve deelonderzoek zal in deze paragraaf worden toegelicht. Het onderzoek bestaat uit een aantal stappen. De eerste stap zal bestaan uit het selecteren van een aantal onderwerpen. Deze onderwerpen moeten een raakvlak hebben met enerzijds het tijdschrift en anderzijds de ISAM's. Met andere woorden, de onderwerpen moeten in beide documenten aan bod komen. Om deze reden is er voor gekozen om voor elk tijdschrift een andere selectie aan onderwerpen te kiezen. Omdat de tijdschriften te verschillend van elkaar zijn, is het onhaalbaar om met één selectie onderwerpen te werken. De tweede stap bestaat uit het onderzoek naar de vaktijdschriften. Van de geselecteerde onderwerpen wordt onderzocht wat er in de vaktijdschriften uit die tijd over werd geschreven. De vaktijdschriften die hiervoor worden gebruikt, zijn *Jane's Defence Weekly* (jaargangen 1986 en 1987), *Militaire Spectator* (jaargangen 1986 en 1987) en *Military Balance* (Uitgaven 1986-1987 en 1987-1988). Deze tijdschriften zijn toonaangevend in hun soort en van alle drie zijn de jaargangen 1986 en 1987 beschikbaar. De derde stap zal betrekking hebben op de ISAM's. Wanneer bekend is wat er in de vaktijdschriften werd geschreven, kan concreet

worden onderzocht of de ISAM's een meerwaarde hadden op dat gebied. Was de informatie die in de ISAM's werd vermeld daadwerkelijk gedetailleerder, concreter, diepgaander of veelomvattender dan die uit de vaktijdschriften? De concrete vraag die moet worden beantwoord, is: Konden de ISAM's informatie verschaffen die niet via de openbare kanalen, zoals vaktijdschriften, te verkrijgen was?

Onderwerpen

Zoals onder het kopje 'Werkwijze' is besproken, is de eerste stap het selecteren van concrete onderwerpen. Hierbij is het belangrijk dat de onderwerpen zowel in de ISAM's als in de vaktijdschriften aan bod kwamen. Nadat is onderzocht welke onderwerpen hiervoor in aanmerking komen, zullen de meest interessante onderwerpen worden geselecteerd. Hieronder staat per tijdschrift en per jaar vermeld welke onderwerpen zijn geselecteerd. De selectie van de onderwerpen is op de volgende wijze tot stand gekomen. In de vakliteratuur is gekeken naar onderwerpen die raakvlakken hebben met zowel de Sovjet-Unie als de Luchtmacht. Vervolgens wordt gecontroleerd of deze onderwerpen ook terugkomen in de ISAM's. Het aantal onderwerpen wat aan deze criteria voldoet, is niet heel groot en uit de beschikbare opties wordt gekozen uit de meest interessante en meest besproken onderwerpen.

Jane's Defence Weekly	
1986	1987
MiG-29 <i>Fulcrum</i>	SS-20 <i>Saber</i>
SA-8 <i>Gecko</i>	Mi-24 <i>Hind</i>
SA-11 <i>Gadfly</i>	Su-27 <i>Flanker</i>

Militaire Spectator	
1986	1987
Afghanistan	Gorbatsjovs beleid

Military Balance	
1986	1987
Sovjetstrijdkrachten (met name luchtmacht en luchtverdediging)	Sovjetstrijdkrachten (met name luchtmacht en luchtverdediging)

Onderzoek vaktijdschriften

Jane's Defence Weekly

In *Jane's Defence Weekly* (vanaf nu: *Jane's*) komt een heel breed scala aan onderwerpen aan bod. Zowel de diversiteit in landen waarover wordt gesproken is groot, als ook de diversiteit in onderwerpen. Het betreft politieke onderwerpen en militaire onderwerpen en ook binnen de militaire onderwerpen is een grote diversiteit. Er wordt gesproken over onderzeeboten, tanks, persoonlijke wapens en vliegtuigen etc. Voor dit onderzoek zijn alleen de artikelen relevant die betrekking hebben op de Sovjet-Unie en daarbinnen de onderwerpen die voor de LUID relevant waren. Eerder is al gesproken over welke onderwerpen zijn geselecteerd. Daar zijn artikelen aan gekoppeld en die worden hieronder genoemd en toegelicht. Het gaat in totaal om zeven artikelen, één per onderwerp met uitzondering van de MiG-29 *Fulcrum*. Hierover zijn twee artikelen geselecteerd.

1986

Soviet MiG-29 Fulcrums in Finland: best sight yet for Western experts

Door Tim Wrixton

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van een publieke verschijning van de MiG-29 *Fulcrum* buiten de Sovjet-Unie, namelijk bij de Finse luchtbasis Kuopio. Zoals de titel al suggereert, konden westerse deskundigen bij die gelegenheid voor het eerst een nauwkeurige blik werpen op het vliegtuig. In dit artikel worden hun bevindingen gepubliceerd en deze zullen hieronder worden benoemd.

Het eerste wat opviel was de aanwezigheid van de *lookdown/shootdown*-radar waarvan door de Verenigde Staten werd gezegd dat het Westen die heeft ontwikkeld. Er werd aangenomen dat het vliegtuig beschikte over twee *Tumansky* 81kN motoren. Ook werden er wat zaken omschreven die betrekking hadden op het uiterlijk en de besturing en die anders waren dan wat op eerdere tekeningen was gezien. Opvallend aan het toestel was de verbetering van de draaicirkel en de auteur noemde het waarschijnlijk dat de *Fulcrum* een *dual-role* vliegtuig was dat zowel *air combat* als *attack* capaciteiten had. Het leek erop alsof de vliegtuigen afkomstig was van een demonstratiesquadron uit Kubinka en er leek een infrarood-sensor aanwezig te zijn. De luchtinlaten werden gesloten tijdens het taxiën, wat voorkwam dat er objecten werden ingezogen. Het boordkanon was waarschijnlijk een dubbelloops 30 mm wapen. Er was begrepen dat er al 150 *Fulcrums* operationeel waren

binnen de Sovjet-Unie en de Fulcrum zou de *Fishbeds*, de *Flagons* en de *Floggers* vervangen. Tot slot werd er afgesloten met wat technische informatie over de omvang en vliegsnelheid en kwam de bewapening aan bod, die bestond uit zes ophangpunten voor raketten. Twee onder elke vleugel en twee onder de luchtkanalen van de motor. (Wrixon, 1986)

Wat opviel aan dit artikel was dat alles gebaseerd was op waarnemingen en niks met zekerheid kon worden vastgesteld. Het waren met name aannames. Termen als *likely*, *appears* en *probably* kwamen regelmatig voor, wat laat zien dat het geen feiten waren.

Fulcrum: A Close Look

Door: John Taylor

Dit artikel beschreef dezelfde verschijning van *Fulcrums* in Finland als het bovenstaande artikel. Er werd ook naar dat artikel verwezen. Tussen de verschijning van beide artikelen zat ongeveer drie weken. Omdat het over dezelfde verschijning ging, zal een aantal overeenkomsten en verschillen tussen beide artikelen worden genoemd.

Net als in het eerste artikel werd hier gesproken over de bescherming van de luchtinlaten. In dit artikel werd het omschreven als *'the first major surprise'*. Het werd hier iets uitgebreider benoemd maar de strekking was hetzelfde. Door de luchtinlaten te sluiten werd het probleem opgelost dat ontstond als er voorwerpen in de luchtinlaten kwamen. Er werd in beide artikelen gesproken over het boordkanon. In tegenstelling tot het eerste artikel werd hier opgemerkt dat te verwachten was dat het een dubbelloops 30 mm wapen zou zijn, maar dat gezien de opening mocht worden aangenomen dat het een enkelloops wapen was. Ook in dit artikel werd de bewapening benoemd maar nu werd vermeld dat alle zes de ophangpunten onder de vleugels hangen. Dit in tegenstelling tot wat eerder werd aangenomen, namelijk dat er twee van de zes onder de motoren zouden hangen. Dit was niet mogelijk gezien de afstand tot de grond. De infrarood-sensor en de *lookdown/shootdown*-radar kwamen ook in dit artikel aan bod. Er waren geen aanwijzingen gevonden dat de Sovjet-Unie van plan was om *Air-to-Air Refuelling (AAR)* te gaan uitvoeren. Het zicht dat de vlieger vanuit de cockpit had was goed, maar het bood niet de 360 graden dekking zoals bijvoorbeeld in de F-15 of F-16. Opvallend was dat de vergelijking met de Su-27 *Flanker* werd gemaakt. Deze toestellen leken qua uiterlijk veel op elkaar en daarom werd gesuggereerd dat er wellicht een hogere autoriteit betrokken was bij de ontwikkeling van beide gevechtstoestellen. De *Fulcrum* werd ook vergeleken met de Amerikaanse F/A-18 Hornet op het gebied van afmetingen en technische specificaties. Ook in dit artikel kwam de

dual-role capaciteit aan bod en werd er gesproken over de productie van een tweekitter-variant. Tot slot werd ook hier vermeld dat er ruim 150 *Fulcrums* operationeel waren. (Taylor, 1986)

In dit artikel werd nagenoeg dezelfde informatie behandeld als in het artikel van Tim Wrixton. Belangrijk verschil is dat dit artikel veel stelliger was over de informatie. De vrijblijvende woorden die in het eerste artikel veel terugkwamen, kwamen hier niet meer aan bod. Of dit gebaseerd was op betere bronnen of dat het de stijl van de auteur was, is onbekend.

SA-8 Gecko air defence system

Door Steven Zaloga

Dit artikel ging in op het *ZRK Romb missile system (SA-8 Gecko)* van de Sovjet-Unie. In vergelijking met de bovenstaande artikelen was dit anders van opzet. Het ging hier namelijk om een wat ouder wapensysteem in plaats van een compleet nieuw systeem. Dit systeem was namelijk al sinds 1974 operationeel, maar tot op de dag van schrijven van het artikel nog steeds relatief onbekend. Ook was er niet veel bekend over de herkomst van het systeem. Het was bekend dat het vlak na de *ZRK Kub (SA-6 Gainful)* en vlak voor de SA-8, dus in 1970/1971, werd geïntroduceerd maar of er sprake was van een duidelijk verband, was uit het artikel niet op te maken. Aansluitend werd er dieper ingegaan op de fabrikant van de SA-6.

De eerste waarnemingen van elementen van de *Gecko* werden in 1968 al gedaan. Het betrof hier een marine-variant. De eerste mobiele uitvoering van het systeem werd waargenomen in 1974. Nadat het transportvoertuig waar het systeem op werd gemonteerd, was besproken, werd dieper ingegaan op het wapensysteem zelf. De testen van de SA-6 waren namelijk indrukwekkend, maar die van de SA-8 waren nog alarmerender volgens inlichtingen van de NAVO.

De SA-8 was het eerste systeem dat zijn eigen radarsystemen aan boord had en daar direct mee in verbinding stond. En hoewel zowel de SA-6 als de SA-8 waren bedoeld als opvolger van het S-60 57 mm *anti-aircraft* wapen, waren ze niet elkaars vervangers. Beide systemen hadden namelijk voor- en nadelen. De SA-8 werd gezien als de meest geavanceerde en was beter in staat om te overleven in *Electronic Warfare (EW)*. Een SA-6 batterij bestond uit vijf voertuigen; vier raketssystemen en één radarvoertuig. Dit was ook gelijk de achilleshiel van het systeem. Zodra het radarsysteem was uitgeschakeld, was de rest van de batterij machteloos omdat deze geen eigen radarsysteem had. Dit was dus ondervangen bij de SA-8 en dit zorgde ervoor dat deze ten eerste minder kwetsbaar was en ten tweede werd de

vuurkracht verviervoudigd omdat elk platform een eigen doel kon aangrijpen. Het radarsysteem kon ook twee raketten op hetzelfde doel sturen, maar wel met verschillende frequenties zodat ze minder gevoelig waren voor *Electronic Counter Measures (ECM)*. Een nadeel van de SA-8 ten opzichte van de SA-6 was het kortere bereik (12 vs. 24 km).

In totaal waren er ongeveer 700 SA-8 *Gecko* systemen operationeel in de troepen van de Sovjet-Unie in 1985, gebaseerd op aannames van de Verenigde Staten. (Zaloga, SA-8 *Gecko* air defence system, 1986)

In dit artikel kwam duidelijk naar voren dat het al om een ouder systeem ging. Er was meer informatie beschikbaar en de 'zekerheid' was groter. Ook wat betreft de specificaties was het concreet. Er was een kader in het artikel met de belangrijkste specificaties en hier was weinig sprake van twijfel over de correctheid van de gegevens.

The SA-11 Gadfly missile system

Auteur onbekend

Dit artikel over het luchtafweersysteem de SA-11 *Gadfly* begon met gepaste terughoudendheid, wat illustrerend is voor dit onderzoek. Er werd namelijk aangegeven dat het om een relatief onbekend wapensysteem ging en dat de informatie die in dit artikel werd genoemd, moest worden beschouwd als *provisional* en dat werd gewacht op meer definitieve details van de westerse inlichtingendiensten.

Het artikel ging vervolgens verder met vergelijkbare informatie als in het vorige artikel over de SA-6 en SA-8. De SA-11 was de opvolger van de SA-6 en moest de nadelen van zowel de SA-6 als de SA-8 wegnemen.

De SA-11 was volgens inlichtingenbronnen van de Verenigde Staten voor het eerst gezien in 1979. In vergelijking met de SA-6 had de SA-11 ruimte voor vier in plaats van drie raketten en kon zij net als de SA-8 meerdere doelen tegelijk aangrijpen. Over het transportvoertuig was weinig bekend en nog minder was bekend over het radarvoertuig dat bij elke batterij hoorde. (Jane's, 1986)

Zoals gezegd was dit artikel kenmerkend voor dit onderzoek. Omdat er weinig bekend was over dit systeem, kon goed worden aangegeven of de LUID daadwerkelijk van toegevoegde waarde was of niet. Dit zal later in dit hoofdstuk duidelijk worden.

1987

Sukhoi Su-27 Flanker fighter in close-up

Auteur onbekend

Dit artikel ging in op de ontwikkeling van de Sukhoi Su-27 *Flanker*. Het artikel was geschreven nadat het vliegtuig operationeel inzetbaar was geworden. De ontwikkeling van het vliegtuig startte in 1977 en in een uitgave van het blad *Jane's All the World's Aircraft 1985-1986* werden al foto's gepubliceerd.

Het vliegtuig leek heel veel op de MiG-29 en was vergelijkbaar met de Amerikaanse F-15 *Eagle*. Ook hier werd weer gesproken over de *lookdown/shootdown* radar. De productie werd gedaan in een fabriek in Komsomolsk en de Su-27 moest, samen met de MiG-31, de MiG-21, de MiG-23/27, de MiG-25 en de Su-21 vervangen. In november 1986 had dit vliegtuig nog een snelheidsrecord verbroken dat eerst op naam stond van de F-15 en de vlieger claimde in december 1986 nog eens drie records te hebben verbroken. Hierna volgde nog technische informatie over het vliegtuig. Zo werden er onderwerpen besproken als de vleugels, bewapening, motor en landingsgestel etc.

(Jane's, 1987)

Dit artikel was in feite een korte opsomming van feitjes en beschikbare kennis. Het was op een manier geschreven die weinig twijfel oproept en het werd onderbouwd met cijfers en data.

The SS-20 Saber IRBM

Door Steven Zaloga

In dit artikel werd gesproken over de ontwikkeling en functie van de SS-20 Saber IRBM. De ontwikkeling van dit mobiele raketsysteem was rond 1966 begonnen en de eerste testen vonden plaats in 1972. In het artikel werd weinig gesproken over technische zaken, maar meer over effecten en de basis van het wapensysteem. Zo werden de geschiedenis en de herkomst besproken, maar ook het achterliggende politieke aspect. In de periode van ontwikkeling vonden namelijk de *Strategic Arms Limitations Talks* (SALT) I en II onderhandelingen plaats. De ontwikkeling van zo'n wapensysteem ten tijde van deze ontwapeningsonderhandelingen zorgde voor de nodige controverse.

Er werd ook gesproken over het wapensysteem zelf. Er was een tabel met cijfers aanwezig over de raket en de *transporter* en de *transporter* zelf werd in de tekst nog besproken. Naast

een foto en een schets van het wapensysteem was er ook een tabel in de tekst opgenomen waarin schematische werd weergegeven hoeveel systemen er operationeel waren. (Zaloga, The SS-20 Saber IRBM, 1987)

Het artikel bood een brede blik op het wapensysteem en werd onderbouwd met foto's en cijfers. Op sommige momenten werd er met twijfel gesproken over bepaalde onderwerpen, maar over het algemeen was het een duidelijk en overtuigend artikel.

Identified roles of MIL Mi-24 Hind

Auteur onbekend

Ook in dit artikel betrof het een luchtvaartuig dat al enige tijd operationeel was. De Mi-24 *Hind* werd namelijk al sinds 1972/1973 gebruikt. Dit artikel was, zoals de titel suggereert, met name gericht op de rollen die de *Hind* kon aannemen. De eerste rol was de *flying artillery role*. Met de wapensystemen die de *Hind* aan boord had kon veel schade worden aangericht. De helikopter had als bijnaam 'vliegende tank' en dat had met name te maken met de hoeveelheid wapens. Daarnaast had de *Hind* als taak om tanks uit te schakelen. Ook had de helikopter de mogelijkheid om troepen te transporteren. Hieronder viel onder andere het droppen van specialistische troepen in vijandelijk gebied. Ook de defensieve rollen werd besproken. Hieronder viel onder andere het opbreken van aanvallende helikopter-formaties. (Jane's, 1987)

Dit artikel behandelde een bestaand wapensysteem waar over het algemeen al veel over bekend was. Dit kwam ook naar voren in de tekst, waar weinig ruimte was voor twijfel of onzekerheid.

Militaire Spectator

In het onderzoek naar de *Militaire Spectator* wordt het technologische aspect wat meer losgelaten. In vergelijking met *Jane's* is de *Militaire Spectator* meer gericht op het politieke en operationele aspect. Dat komt ook tot uiting in de artikelen die zijn geselecteerd. In tegenstelling tot het onderzoek naar *Jane's* zijn er voor dit onderzoek minder artikelen geselecteerd. Het is erg lastig gebleken om onderwerpen te vinden die zowel in de ISAM's als in de *Militaire Spectator* (uitvoering) werden besproken. De keuze op de onderstaande artikelen heeft met name daar mee te maken. In de ISAM's van 1986 werd vaker over de oorlog Afghanistan gesproken maar in ISAM 12/86 werd hier heel uitgebreid stilgestaan. In datzelfde jaar verscheen er in de *Militaire Spectator* een artikel waarin het optreden van de Sovjet-Unie in Afghanistan werd vergeleken met het optreden van de Verenigde Staten in Vietnam. In 1987 werd zowel in de ISAM's (met name in ISAM 12/87) als in de *Militaire Spectator* uitgebreid stilgestaan bij het nieuwe beleid van Michail Gorbatsjov.

1986

Is Afghanistan een tweede Vietnam?

Auteurs: T.G.J. Damen en M.P. Dekker

In december 1979 viel de Sovjet-Unie Afghanistan binnen maar het zag er na vijf jaar niet naar uit dat het rustiger zou worden. Al snel werd de vergelijking getrokken met de Verenigde Staten in Vietnam; een supermogendheid die meegesleept werd in een guerrillaoorlog. Het doel van dit artikel was nagaan of die vergelijking terecht was. In het artikel werden eerst van beide landen een situatieschets en historische terugblik gegeven tot aan het moment dat de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie binnenvielen. Vervolgens werd ingegaan op de politieke en militaire aspecten. In het kader van dit onderzoek was met name de analyse over de Sovjet-Unie in Afghanistan relevant en daar zal dan ook de nadruk op liggen. Het gedeelte over Vietnam en de Verenigde Staten zal in deze samenvatting achterwege worden gelaten.

Zoals gezegd, er werd begonnen met een situatieschets over Afghanistan. Hierin werd toegelicht waar het land ligt, aantal inwoners etc. Ook de belangrijkste steden en de geloofsovertuiging werden behandeld. Vervolgens kwam de geschiedenis van Afghanistan aan bod, tot aan het moment dat de Sovjet-Unie binnenviel. De reden van de inval was ten eerste dat de Sovjet-Unie bang was voor een machtsovername door religieuze fundamentalisten en ten tweede was het Sovjetbewind op zoek naar warmwaterhavens en

via Afghanistan was zowel Pakistan als Iran te bereiken, twee staten die over dergelijke havens beschikken. Hierna volgde een analyse van de politieke en militaire overeenkomsten en verschillen. De belangrijkste militaire verschillen waren: Het verschil in vijand (Vietnam goed georganiseerd, Afghanistan niet) en de militaire strekte (545.000 troepen in Vietnam, 135.000 in Afghanistan). De belangrijkste militaire overeenkomst was het onvermogen van de supermacht om het land onder controle te krijgen. Het belangrijkste verschil op politiek gebied was de reden waarom de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie hebben ingegrepen (de Verenigde Staten had buitenlands-politieke redenen en de Sovjet-Unie had binnenlands-politieke redenen). De belangrijkste politieke overeenkomst was dat beide supermachten de oorlog een ideologisch aanzien probeerde mee te geven, terwijl het in feite een nationalistische bevrijdingsoorlog was. (Damen, 1986)

Dit artikel gaf een grondige analyse van zowel het conflict in Vietnam als het conflict in Afghanistan. Het artikel gaf goed de motieven voor de inval aan en wat hier de politieke en militaire grondslagen voor waren.

1987

Gorbatsjovs NEP: Opening tot convergentie of voortgaande confrontatie?

Auteur: Berkhof, G.C.

Dit artikel, dat in twee delen is opgedeeld, beschreef en analyseerde het nieuwe politieke beleid van secretaris-generaal Michail Gorbatsjov. In het eerste gedeelte van het artikel werd dit beleid vergeleken met dat van Brezjnev, de leider van de Sovjet-Unie van 1964 tot 1982. Door diens beleid kreeg de economie (te) weinig aandacht en Gorbatsjov wilde hier verandering in brengen tijdens zijn beleid. Belangrijk in het beleid van beiden was 'vreedzame co-existentie'. Vervolgens ging de auteur verder in op de Sovjet-Russische economie. Hierin werd gekeken naar het verband tussen defensie(materiaal) en de ministeries en de vergelijking met de NAVO werd gemaakt. De energiesector werd daarna uitvoering besproken. Dit stuk werd afgesloten met een (sub-)conclusie waarin werd gesproken over de Nieuwe Economische Politiek (NEP). Omdat Lenin dit in de jaren '20 al een keer had toegepast, werd er eerst teruggeblikt naar die periode en Lenins beleid. Dit beleid was ontstaan uit een wanhopige poging om de economische ondergang en dreigende revolutie te bezweren. Maar dit beleid was zelfs binnen de partij van Lenin omstreden. Nadat Lenin, door ziekte verzwakt, door Stalin werd vervangen, was het snel gedaan met de NEP van Lenin. In 1929 werd het eerste vijfjarenplan van Stalin goedgekeurd en dat was het

einde van de NEP van Lenin. Hoewel beide vormen van beleid een rol hadden weggelegd voor westerse technologie, zat het verschil met name in de financiering ervan. (Berkhof, Gorbatsjovs NEP: Opening tot convergentie of voortgaande confrontatie? 1/2, 1987)

In het tweede gedeelte van het artikel werd naar het beleid van Gorbatsjov gekeken. In vergelijking met de hierboven beschreven periode, was er een hoop veranderd en de rol van het kapitalisme en het communisme was bijna niet te vergelijken met die van de jaren '20. Toch werd er een soortgelijk beleid (NEP) ingevoerd. Waarom Gorbatsjov dit deed, was niet helemaal duidelijk. Het beleid van Lenin bracht wat verandering teweeg. Zo werden de landbouwsector en de dienstensector aangepast. Beide hervormingen leken wat op het beleid van Lenin. De industriële sector (waar ook defensie onder valt) kreeg een impuls en de productie werd opgevoerd, gedeeltelijk door automatisering. Maar de markt in de Sovjet-Unie was hier nog niet helemaal op afgestemd, wat leidde tot irrationele prijzen. Ook het gebrek aan competitie stond de economische groei in de weg. Wat wel hielp, was de verhoging van de arbeidsproductiviteit. Het aangaan van *joint ventures* leek de economie ook te gaan stimuleren maar het gebrek aan handelskennis van managers schoot te kort. Ook de rol van de staat in bedrijfsvoering maakte het voor westerse managers lastig zaken te doen. Alles overziende had Gorbatsjov binnen afzienbare tijd zijn machtsbasis vergroot en de nodige aanpassingen gedaan. Door problemen bespreekbaar te maken en energiek over te komen, was hij goed op weg om die macht om te zetten naar gezag. Daarnaast was hij afhankelijk van de westerse steun en zelfs dat was geen garantie dat zijn plannen zouden slagen. Het bood in ieder geval wel openingen om de handel tussen Oost en West te bevorderen. (Berkhof, Gorbatsjovs NEP: Opening tot convergentie of voortgaande confrontatie? 2/2, 1987)

Dit artikel ging diep in op het nieuwe beleid van Gorbatsjov. Het geeft aan waar het vandaan kwam en wat het teweeg heeft gebracht. Het is een goed onderbouwd artikel en de bronvermelding is uitgebreid.

Military Balance

De *Military Balance* is een boek dat jaarlijks verschijnt en waarin de strijdkrachten van een groot aantal landen worden opgelijnd. Het overzicht is verdeeld per land en geeft helder weer over welke en hoeveel troepen en materieel een land de beschikking heeft. Dit overzicht wordt voorafgegaan door een korte analyse van de economische situatie van het land, met daarin onder andere de defensie-uitgaven.

In dit onderzoek zal worden gekeken naar het hele hoofdstuk over de Sovjet-Unie, waarbij de nadruk zal liggen op de onderwerpen die voor de LUID interessant waren. Dit waren met name onderwerpen als luchtverdediging, luchtmacht en strategische raketten.

Belangrijk om te vermelden is dat in elke uitgave van de *Military Balance* een waarschuwing is opgenomen. Hierin staat vermeld dat de *Military Balance* een assessment is van de numeriek sterkte van een land en in geen geval een assessment van de capaciteiten van een land. Daarnaast wordt aangegeven dat de data die is gebruikt, gebaseerd is op informatie die beschikbaar was voor de schrijvers.

1986

In deze analyse van de Sovjet-Unie werd begonnen met een opmerking dat er ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in alle grote wapen-categorieën. Het ging hier met name om (strategische) raketten en bommenwerpers. Bij de paragraaf over de defensie-uitgaven werd genoemd dat de Sovjet-Unie de defensie-uitgaven bevroren zou hebben en dat het land daarmee bleef staan op 19.063 miljard roebel. Dit waren berichten vanuit de overheid, maar toch werden deze getallen in twijfel getrokken door westerse waarnemers. Volgens hen waren de daadwerkelijke uitgaven ongeveer 12-17% van het Bruto Nationaal Product (BNP).

Vervolgens volgde de analyse van de troepen en het materieel van de Sovjetstrijdkrachten. Deze analyse was met name gericht op aantallen en gaf heel grondig weer hoeveel materieel er beschikbaar was en welke types en varianten dit waren. Uit de gegevens was op te maken dat de Sovjet-Unie op dat moment de beschikking had over 983 *sea-launched missiles* en 298.000 *ground-launched missiles*. Daarnaast had de Sovjet-Unie 1.120 bommenwerpers, 116 *recce*, 160 luchtvaartuigen voor *ECM* en 50 tankers. Op het gebied van luchtverdediging had de Sovjet-Unie 100 *ABM-launchers*, 1.300 *interceptors* en 9.300 *SAM*-systemen. De Sovjetluchtmacht had de beschikking over 5.150 vliegtuigen en helikopters en daarnaast nog 623 transportvliegtuigen. Tot slot was er de marine-luchtmacht nog, die 395 bommenwerpers, 145 *fighters* en 75 tankers had.⁴ (The Military Balance, 1986)

⁴ In dit overzicht zijn alleen de belangrijkste en grootste categorie genoemd.

De gegevens die uit dit overzicht zijn te halen, zijn accuraat en precies. De specifieke verdelingen binnen de categorieën (type voertuigen en varianten) laten zien dat het assessment goed kan worden onderbouwd en dat het niet om willekeurige getallen gaat. Zoals gezegd, het betreft hier alleen aantallen en de diepgang ontbreekt. Het is nuttig om achterhalen waar een land over kan beschikken maar voor meer inhoudelijke zaken is het minder geschikt.

1987

Voor deze jaargang van de *Military Balance* gold hetzelfde concept als bij de vorige paragraaf. De indeling was exact hetzelfde, alleen de aantallen waren in sommige gevallen anders. Op het gebied van defensie-uitgaven was er geen verschil. In de uitgave van '87-'88 stond dezelfde tabel als in de uitgave van '86-'87. Wanneer er wordt gekeken naar de aantallen bij het materieel is er wel degelijk verschil. Dit was enigszins te verwachten omdat de kans heel klein was dat een groot en militair sterk land als de Sovjet-Unie een jaar lang niets veranderde in de slagorde. In veel van de eerder besproken categorieën was er een toename. Zo had de Sovjet-Unie in 1987 meer *ground-launched missiles* (1.418 om 1.398), meer *bombers* (1.182 om 1.120) en meer *interceptors* (1.760 om 1.300). Maar in bepaalde categorieën was er een afname te zien. Zo waren er minder *bombers* bij de marine (390 om 395) en waren er minder *sea-launched missiles* (967 om 983). (The Military Balance, 1987)

Deze verschillen in aantallen doen niks af aan de bruikbaarheid van het tijdschrift en de informatie die daarin werd vermeld. Zoals bij het onderzoek naar 1986 al is vermeld, blijft het een zeer nuttig vaktijdschrift om te achterhalen waar een land zoal over beschikte.

Onderzoek ISAM's

In dit deelonderzoek is onderzocht wat er over bepaalde onderwerpen was geschreven in de vakliteratuur van die tijd. Zo kon verder worden onderzocht of er verschillen waren met de vakliteratuur en de ISAM's. Dit deelonderzoek zal in principe dezelfde structuur volgen als het onderzoek naar de vaktijdschriften. Het enige verschil zal zijn dat in dit onderzoek wordt gekeken naar het onderwerp en niet naar het artikel. Dit omdat er soms sprake is van meerdere artikelen over hetzelfde onderwerp en omdat er in de ISAM's naar de onderwerpen wordt gekeken. Zoals eerder is aangehaald, zijn niet alle ISAM's beschikbaar. Daarom kunnen alleen de beschikbare ISAM's worden onderzocht.

Jane's Defence Weekly

Zoals is aangegeven, zal de structuur licht afwijken van het onderzoek naar de vakliteratuur. Zo waren er twee artikelen over de MiG-29 *Fulcrum* en zal dit dus in dit onderzoek als één categorie worden beschouwd.

1986

MiG-29 Fulcrum

De MiG-29 *Fulcrum* werd regelmatig besproken in de ISAM's. In elke ISAM kwam het onderwerp wel terug, maar alleen de beschikbare rapportages konden worden gebruikt. De MiG-29 werd op veel verschillende manieren besproken en hieronder volgt, per ISAM, een korte uiteenzetting van de informatie.

ISAM 02/86

Op 5 februari 1986 werd voor de eerste maal informatie verkregen over de *look-down*-methode van de *Fulcrums*. Tussen 17 en 21 februari vond de oefening 'KAVKAZ-'86' plaats in het Transcaucasus MD. Een luchtverdedigingsoefening was onderdeel van het scenario en hierbij werden 150 *Fulcrum-sorties* vastgesteld. In februari kreeg het jagerregiment WITTSTOCK (GSFG-LSK) *Fulcrums* geleverd vanuit de Sovjet-Unie en het totaal kwam daarmee op 34 toestellen. Daarmee kwam het regiment op de uiteindelijke sterkte, aangezien een *Fulcrum*-regiment op 35 vliegtuigen werd geschat. Er werd gesproken over een tweede *Fulcrum*-fabriek in de Sovjet-Unie. Deze tweede fabriek moest naar schatting maximaal 35 stuks per maand gaan produceren, boven op de 25-30 stuks die door de eerste fabriek werden geproduceerd. Verwacht werd dat er midden jaren '90 meer dan 2.000 *Fulcrums* operationeel zouden zijn. Uit betrouwbare bron is vernomen dat er een ontmoeting

is zou zijn/was geweest tussen de Luchtmacht van Zimbabwe en een delegatie van de Sovjet-Unie. Doel van de Zimbabwanen voor de ontmoeting was om kennis te maken met moderne gevechtsvliegtuigen, waaronder de MiG-29 *Fulcrum*. Het jagerregiment SIAULIAI kreeg de beschikking over 30 *Fulcrums*. Het jagerregiment ROSS werd uitgebreid tot 42 *Fulcrums*. Bij het jagerregiment IVANO-FRANKOVSK werden 30 *Fulcrums* vastgesteld. De invoer van nieuwe typen vliegtuigen (waaronder de *Fulcrum*) vond versneld plaats in vergelijking met voorgaande perioden. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986)

ISAM 09/86

Op 25 september vloog het jagerregiment WITTSTOCK (GSFG-LSK) met 40 *Fulcrums* naar vliegveld BEREZA in de Sovjet-Unie. Tijdens een offensieve oefening door het jagerregiment ALTENBURG (GSFG-LSK) werd het vermoeden dat de *Fulcrum* escorte als één van zijn taken had, bevestigd. Eind augustus zijn er op het Hongaars vliegveld KISKUNLACHAZA zes *Fulcrums* waargenomen wat kon duiden op een mogelijke introductie van de *Fulcrum* bij de SGF. Op het vliegveld LUGOVOY waren 14 *Fulcrums* aanwezig. Op dit vliegveld was het trainingscentrum van de Luchtmacht en hier werden meestal buitenlandse vliegers opgeleid. Over de nationaliteiten was geen duidelijkheid maar wel was duidelijk dat buitenlandse vliegers hier werden geconverteerd naar de *Fulcrum*. Er was nieuwe performance-data beschikbaar. Er bestonden zeer sterke aanwijzingen dat er een tweeloops 30 mm kanon was ingebouwd. Gebleken was dat de lanceerrails voor de AA-8 en de AA-11 verschilden (de AA-11 stak verder naar achteren). De inlaten van de *Fulcrum* waren sterk afgerond, mogelijk ter verkleining van de *radar-cross section*. De binnenzijde van de rompbekleding rondom de motoren werd gekoeld door middel van langsstromende lucht en zo zou de temperatuur daar niet boven de 54 graden Celsius uit komen. Het opereren op niet-verharde banen werd betwijfeld en er waren nieuwe foto's opgenomen in de bijlage. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986)

ISAM 11/86

Op 11 november had een *Fulcrum* voor het eerst deelgenomen aan een LVD-missie. Er was uit doorgaans betrouwbare bron vernomen dat Irak een onbekend aantal *Fulcrums* had aangekocht. Op het Iraakse vliegveld BALAD waren zes *Fulcrum*-kratten waargenomen. Ook India zou de *Fulcrum* ontvangen. Het schip de '*Ivan Moskalenko*' was vanuit de Zwarte Zee op weg naar Bombay met twaalf *Fulcrum fuselage-crates* aan boord. Indiase vliegers werden voor de *Fulcrum* opgeleid in de Sovjet-Unie. De *Fulcrums* waren bezig met de *intercept training*. Het ging om scenario's op basis van een script en de doelwitten waren goedaardig. Er werd informatie vermeld over de hoogte waarop gevlogen werd en de vliegbewegingen die werden gemaakt. Uit observaties van MACT bleek dat er geen verschil zat tussen de

training van de *Flogger* en de *Fulcrum*. Er waren twee grote *Fulcrum* interceptie-missies waargenomen op squadron-niveau. Dit was de eerste keer dat een dergelijke oefening was waargenomen. Er werden nog meer details vermeld over hoe de uitvoering van de oefening er daadwerkelijk uit zag. In september hadden vier *Fulcrums* van MERSEBURG *force protection* geleverd aan 20 *Floggers* van ALTENBURG. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986)

ISAM 12/86

Voor het eerst werden er door het jagerregiment MERSEBURG intercepties uitgevoerd op laagvliegende helikopters, sinds de conversie naar de *Fulcrum*. Naar aanleiding van de berichten in ISAM 11/86 over de *Fulcrum*-leverantie aan Irak: er waren zes *Fulcrum fuselage crates* waargenomen aan boord van een schip in Irak en zes in de haven van Koeweit. Het mocht niet worden uitgesloten dat er nog meer *crates* aan boord van het schip waren. De Iraakse luchtmacht beschikte over twaalf *Fulcrums* maar vermoedelijk duurde het tot eind 1987 totdat deze operationeel konden worden ingezet. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986)

Concluderend kan worden gezegd dat de informatie uit de ISAM's veelzijdig en gedetailleerd was. Zowel op het gebied van leveranties als trainingen en oefeningen was er informatie beschikbaar. De beschikbare informatie (gedeeltelijk afkomstig van de NAVO) leek van personen of instanties te komen die nauw betrokken waren bij het toestel of de betrokken eenheden.

SA-8 Gecko

ISAM 02/86

Een standaard SA-8 eenheid bestond uit 360 raketten, waarvan 120 direct afgevuurd konden worden door de vijf batterijen. Er waren minstens 6 transporters. Het kostte ongeveer tien minuten om een SA-8 systeem te herladen. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986)

ISAM 09/86

Er waren foto's beschikbaar gekomen. Deze waren echter via open source bronnen gevonden. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986)

Hier was weinig over opgenomen in de beschikbare ISAM's. Hetgeen wat erin staat, was afkomstig van de NAVO of uit open bronnen, dus hier had de AIV geen grote rol in gespeeld.

SA-11 Gadlfy

ISAM 02/86

De SA-11 was een mobiel tactisch systeem. Een batterij bestond uit zes *launchers* met vier raketten per *launcher*. Elk paar *launchers* had volledige herlaad-capaciteit. Een eenheid bestond uit vier batterijen en elke eenheid had in totaal 192 raketten beschikbaar. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986)

ISAM 09/86

Er was SA-11 materiaal waargenomen op MERSEBERG en er waren demonstraties gegeven aan het SA-4 personeel. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986)

ISAM 12/86

De SA-11 werd ingevoerd bij de GSFG-LaSk. Alle bataljons waren voorzien van het systeem en opgenomen in het QRA-systeem. Hieruit kon worden geconcludeerd dat de SA-11 brigade de volledige operationele status heeft bereikt. Er werd nog gesproken over een mogelijk vierde SA-11 bataljon. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986)

Uit de ISAM's kwam duidelijke informatie. Dit gaf goed weer wat voor wapensysteem het was en wat het kon en daarnaast werd er ook wat vermeld over de operationele status en locaties waar het systeem te vinden was. Ook hier was weer een gedeelte van de informatie afkomstig van de NAVO.

1987

Su-27 Flanker

ISAM 03/87

De *Flanker(-C)* werd ingevoerd in MIRGOROD, de thuisbasis van een jagerregiment. Dit was de eerste keer dat er een *Flanker-C* werd waargenomen bij een operationele *Flanker*-eenheid. Het lag voor de hand dat er een snelle introductie van het vliegtuig bij andere eenheden zou volgen. Er was voor het eerste de mogelijkheid om goede foto's van de Su-27 *Flanker* te nemen. Op basis van vergelijking met eerder verschenen materiaal, kon worden vastgesteld dat er (externe) verschillen waren. Zo bleek de neusradome een andere vorm en donkerder te zijn, was er een IRSTS aangebracht op de rompneus en waren er uitstulpingen bij de luchtinlaat te zien voor mogelijk *jammings*-systemen. De bewapening kon aan de hand van deze foto's goed in kaart worden gebracht en bestond uit twee AA-10 *Alamo* missiles

onder de romp, twee AA-10 (lange afstand versie) onder de motorgondels en twee AA-10 infrarood *missiles*. Aan de vleugeltips konden waarschijnlijk AA-11 *Archer missiles* worden opgehangen. Verdere bijzonderheden waren dat het kanon boven de rechter vleugelwortel kon worden ingebouwd en dat het een 23/30 mm kaliber had, de cockpit-beglazing druppelvormig was en uitzicht aan alle kanten bood, de *Flanker* geen '*unstable design*' was, het vliegtuig mogelijk een besturingssysteem als de F-15 had en dat er indicaties waren dat de *Flanker* een secundair inlaatsysteem bezat zoals bij de MiG-29. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987)

ISAM 08/87

Er vonden *Flanker*-leveranties plaats bij het jagerregiment STARGARD. Hier werd sinds midden juli '87 de *Fishbed* vervangen door de *Flanker*. Op 28 augustus werden hier vijf *Flanker's-B* geleverd en dit bracht het totaal op acht. Naar verwachting zou dit totaal op gaan lopen tot 36 jagers. Op vliegveld GUDAUTA was de aanwezigheid van de *Flanker* bevestigd. Dit hield in dat de vorming van het vierde *Flanker*-regiment een feit was. De invoering van de *Flanker* zou gestadig plaatsvinden. De verwachting was dat er de komende vijf jaar ('87-'92) ca. 600 vliegtuigen zouden worden ingevoerd. Ook waren er aanwijzingen dat de *Flanker* een rol zou gaan spelen voor de Sovjet Marine-LSK. Op 13 september vond een incident plaats tussen een Su-27 *Flanker* en een Noorse P-3B *Orion*. Beide vliegtuigen konden veilig terugkeren naar hun basis. Na onderzoek bleek dat de afstand tussen de vleugeltip van de *Flanker* en de romp van de *Orion* ongeveer drie meter bedroeg. In deze ISAM werd verwezen naar een artikel over de *Flanker*. Het bleek dat er in ISAM 06/87 een artikel van ca. 8 pagina's over de Su-27 *Flanker* stond. Dat artikel hoorde in een reeks artikelen over jagers van de Sovjet-Unie. Gezien de omvang en de inhoud van het artikel in deze ISAM kon worden aangenomen dat het vergelijkbare artikel over de *Flanker* veel belangrijke informatie bevatte over aantallen, ontwikkelingen en locaties etc. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987)

ISAM 11/87

Op 18 november werden drie *Flankers* geleverd aan het jagerregiment STARGARD. Hiermee kwam het totaal op acht *Flankers*. Over de aanwezigheid van de tweezits-variant (*Flanker-C*) kon nog geen nauwkeurige uitspraak worden gedaan. Verwacht werd dat hetzelfde patroon als bij de *Fishbed* en de *Flogger* zou worden gevolgd, wat betekende dat er vier tot zes van dit type per regiment werden verwacht. In de bijlage van deze ISAM was een schets van de *Flanker* opgenomen waarin de belangrijkste functies en onderdelen werden uitgelicht. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987)

ISAM 12/87

Er waren acht *Flankers* (samen met twee *Mainstays*) waargenomen op vliegveld MARY NORTHEAST. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987)

Over de *Flanker* werd heel veel gesproken in de ISAM's van 1987. Alles samengevat werd er een breed scala aan onderwerpen behandeld. Zowel (de ontwikkeling van) het toestel zelf als leveranties en vliegbewegingen werden behandeld.

SS-20 Saber

ISAM 12/87

In deze ISAM was een foto opgenomen van de SS-20 die was ontleend aan 'de Pravda'⁵ van 17 december 1987. Dit was de eerste keer dat er een foto van deze *Transporter, Erector and Launcher (TEL)* in de Sovjetpers verscheen. Bij de foto stond nog informatie over de lengte (15,5 meter) en gewicht (41.000 kg) van het systeem. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987)

Er stond weinig informatie over dit wapensysteem in deze ISAM's. In andere ISAM's werd het onderwerp vaker besproken maar over de inhoud van die artikelen kan geen uitspraak worden gedaan.

Mi-24 Hind

ISAM 03/87

In deze ISAM's was een overzicht van de slagorde van Libië en Syrië opgenomen en hierin stond vermeld dat het aantal *Hind*-helikopters ongeveer 60 stuks bedroeg t.b.v. onderzeebootbestrijding. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987)

ISAM 11/87

Hier stond een overzicht van enkele '*countries bordering ACE*' en de wijzigingen in hun slagkracht. Hier stond ook een overzicht in van de geleden verliezen. Hieruit blijkt dat er drie *Hind's* verloren zijn gegaan Er waren schetsen opgenomen die zowel een bovenaanzicht (*Hind-D*) als een zijaanzicht (*Hind-E*) boden van de *Hind*. Op deze schetsen waren de

⁵ De Pravda was een Russisch dagblad dat werd uitgebracht door het Centraal Comité van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie.

belangrijkste functies en onderdelen van de helikoper uitgelicht. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987)

Ook voor de *Hind* geldt dat er weinig over werd vermeld in deze ISAM's maar dat er in andere ISAM's wel over werd gesproken. De informatie die beschikbaar was, was nuttig maar gaf geen goed beeld van het systeem.

1986

ISAM 12/86

Afghanistan: Een overzicht van zeven jaren strijd

Het hoofdstuk over Afghanistan in ISAM 12/86 blikte terug op zeven jaar oorlog in Afghanistan. De Sovjet-Unie vocht daar met Afghaanse strijdkrachten tegen de Mujahedin. Er werd eerst een chronologische opsomming gegeven van diverse perioden tussen 1979-1986. Daarna werden de Sovjetstrijdkrachten beschouwd. Aansluitend werd stilgestaan bij de *lessons learned*. Daarna volgde nog een beschouwing van de Afghaanse strijdkrachten en tot slot een conclusie.

In het chronologische overzicht werd ingegaan op de manier van optreden door de jaren heen. Welke doctrines werden er gebruikt, welke soort acties werden er uitgevoerd etc. Bij de beschouwing van de Sovjetstrijdkrachten is ingegaan op de landstrijdkrachten, de troepenreductie (en de gevolgen daarvan), de rol die modernisering speelde en tot slot de luchstrijdkrachten. De *lessons learned* toonden aan waar de Sovjet-Unie een foutieve inschatting had gemaakt en de lessen die ze hieruit hadden getrokken. Dit waren de belangrijkste lessen:

- Oorlogservaringen voor ca. 500.000 man, waaronder 50.000-75.000 officieren en minimaal 400 piloten;
- Toepassing van *combined arms*-doctrine en LSK-operatieprocedures;
- Opereren met kleine, geïsoleerde eenheden;
- Anti-guerrilla oorlogvoering;
- Onconventionele operaties met speciale eenheden waaronder *Spetsnaz*, parachutisten e.d.;
- Het testen van technische en logistieke aspecten onder oorlogsomstandigheden;
- De ontwikkeling van een organisatie belast met medische hulp en evacuatie van gewonden;
- Controle op de werking en betrouwbaarheid van wapensystemen en apparatuur.

Hierbij werd wel vermeld dat deze ervaring alleen toepasbaar was op vergelijkbare omstandigheden als in Afghanistan en bijvoorbeeld niet in Europa.

Bij de analyse over de Afghaanse strijdkrachten waren er twee dingen belangrijk. Ten eerste speelde de politieke onrust een grote rol en dit kwam de strijdkrachten niet ten goede en ten tweede was de troepensterkte rond de 50.000-55.000 man en dat zou zo blijven. Er was veel

sprake van desertie en overlopende mensen. De Mujahedin daarentegen waren wel goed georganiseerd en effectief. In de conclusie werd het geheel nog een keer samengevat en werden er enkele opties en alternatieven geboden om de huidige patstelling te doorbreken. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986)

1987

ISAM 12/87

De 'Perestrojka' politiek van Gorbatsjov

In dit hoofdstuk werd voortgebouwd op een stuk uit ISAM 07/87. Hierin werden de hervormingen van Gorbatsjov al kort besproken maar dat was nog wat onduidelijk. In ISAM 12/87 werd hier verder op ingegaan want er was meer over bekend en er was een boek van Gorbatsjov verschenen. (Gorbatsjov, 1987) Volgens de eerste pagina's van dit boek waren deze hervormingen geen bevestiging, maar urgente en onvermijdelijke politiek. Gorbatsjov schreef dat er behoefte vanuit de samenleving was om te veranderen en dat uitstel tot verslechterende omstandigheden had kunnen leiden. Gorbatsjov legt de schuld gedeeltelijk bij Brezjnef, die volgens hem gebrek aan visie en initiatief had. Gorbatsjov formuleerde vervolgens zijn doelstellingen: Het overwinnen van stagnatie, het afbreken van het remmende mechanisme en het scheppen van een betrouwbaar en doelmatig mechanisme om de sociale en economische vooruitgang te versnellen. Hij wilde dit doen door eenieder er meer bij te betrekken en nieuwe technologische ontwikkelingen te gaan gebruiken. Ook wilde hij meer verantwoordelijkheden neerleggen bij lagere niveaus. Vervolgens formuleerde hij een hoofddoel: "Iedereen, van hoog tot laag, voelt zich betrokken bij het systeem en kan invloed uitoefenen op de gang van zaken." Hij wilde met name problemen bespreekbaar maken met als doel om deze op te lossen.

Naast toelichtingen stond het boek ook vol met waarschuwingen. Voorbeelden hiervan waren dat de pers eenheid moest brengen en geen verdeeldheid zaaien en dat kritiek altijd op waarheid moest berusten. Dit was gelijk het belangrijkste kenmerk van het beleid: de oorspronkelijke waarde van het socialisme herstellen in plaats van de kapitalistische weg inslaan. Wat opvallend was, was de weerstand waarop Gorbatsjov stuitte. Dit kwam van de conservatieven (die bang waren macht te verliezen) maar ook waren er veel mensen die vonden dat de hervormingen te langzaam werden doorgevoerd. Daartussen moest Gorbatsjov heel zorgvuldig een balans zoeken. (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987)

Dit hoofdstuk bood veel inzichten in het beleid van Gorbatsjov. Aangezien er veel uit het boek van Gorbatsjov werd gehaald, is het de vraag in hoeverre dit hoofdstuk daadwerkelijk het werk was van het speurwerk van de AIV, maar desalniettemin was het een hoofdstuk met veel informatie.

Military Balance

Dit onderzoek zal de onderwerpen behandelen die zowel in de uitgaven van de *Military Balance* als in de beschikbare ISAM's terugkwamen. Omdat voor beide jaargangen hetzelfde principe geldt, zal er in deze paragraaf geen specifiek onderscheid worden gemaakt tussen 1986 en 1987.

Heel veel van het materieel dat in de *Military Balance* is opgesomd, kwam ook terug in de ISAM's. Het grote verschil was dat de ISAM's de verschillende onderwerpen anders benaderden. Waar het bij de *Military Balance* met name ging om aantallen, werd er bij de ISAM's meer naar de inhoud gekeken. Aantallen kwamen hier ook wel degelijk in terug, maar op een andere manier. In de ISAM's werd bijvoorbeeld gesproken over de levering van een bepaald type vliegtuig aan een regiment of squadron. Ze werd er in ISAM 02/86 gesproken over een nieuw helikopter-regiment op het vliegveld DOBRYNSKOYE. Dit bestond uit 30x *Hind* en 15x *Hip*. In ISAM 11/86 werd er melding gedaan van een uitbreiding op het vliegveld UZIN-CHEPELEVKA. Het aantal *Midas*-tankers steeg van drie naar tien en het aantal *Bear's-H* was gestegen naar twaalf. Ook in de rapportages uit 1987 zien we dergelijke vermeldingen. Zo werd er in ISAM 08/87 melding gedaan van *Flanker*-leveranties aan jagerregiment STARGARD en *Fulcrum*-leveranties aan Joegoslavië. In ISAM 12/87 werd geschreven over de export van de L-39. Hieruit bleek dat er in 1987 264 vliegtuigen waren geëxporteerd.

(Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986) (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986) (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986) (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1986) (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987) (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987) (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987) (Afdeling Inlichtingen en Veiligheid, 1987)

De ISAM's boden wel degelijk informatie over aantallen van materieel, maar op een andere wijze. Waar het in de *Military Balance* echt over grote aantallen ging, stond in de ISAM's meer de mutaties centraal. Wat dat betreft vullen de twee elkaar goed aan.

Conclusie kwalitatief onderzoek

Jane's Defence Weekly

1986

MiG-29 Fulcrum

Zoals in het onderzoek naar de tijdschriften al naar voren kwam, was de informatie die daarin staat erg voorbarig en onzeker. Hier zit een groot verschil in met de informatie uit de ISAM's. Ook hier werd soms gesproken van onzekerheden maar in mindere mate en de toon was anders. Zo betrof het hier termen als 'hoogstwaarschijnlijk' of 'zeer betrouwbare bron'. Hierdoor krijgt de lezer het gevoel dat er meer duidelijkheid is en dat de informatie op goede bronnen is gebaseerd.

Op basis van deze informatie kan worden gesteld dat de informatie uit de ISAM's wel degelijk wat toevoegde.

SA-8 Gecko

De informatie over de SA-8 Gecko in het artikel is erg duidelijk en volledig. Het betrof hier al een wat ouder wapensysteem. Dit verklaarde mogelijk ook dat er in de ISAM's weinig over werd gesproken.

In dit geval voegde de informatie uit de ISAM's weinig toe in vergelijking met de informatie uit het artikel.

SA-11 Gadjfy

De informatie uit het artikel was geschreven met een bepaalde terughoudendheid. Het betreft hier een nieuw wapensysteem waar op dat moment via de *open sources* weinig over bekend was. De informatie uit de ISAM's is in dat opzicht vollediger en accurater.

In dit geval voegde de ISAM's wel degelijk wat toe, aangezien er verder weinig over het systeem bekend was.

Su-27 Flanker

Over de Su-27 *Flanker* werd in de ISAM's heel veel geschreven. Op basis van wat er in deze vier ISAM's aan bod kwam, kon een heel volledige beeld van het vliegtuig worden geschetst. Ondanks dat het artikel weinig twijfel opriep over de correctheid van de gegevens, kwam de informatie uit de ISAM's beter over.

In dit geval voegde de informatie uit de ISAM's wel degelijk wat toe in vergelijking met de informatie uit het artikel.

SS-20 Saber

Het artikel uit *Jane's* gaf in dit geval meer informatie dan de ISAM's. De informatie uit deze ISAM's was dusdanig weinig dat er geen goed beeld van het systeem kon worden gevormd. Op basis van wat er in het artikel staat, kon dit al beter. Voordeel was dat het artikel naast het technologische gedeelte ook de effecten behandelde.

Het artikel uit *Jane's* bood in dit geval meer informatie dan de beschikbare informatie uit de ISAM's en laatstgenoemde voegde weinig toe.

Mi-24 Hind

Het artikel over de *Hind* was duidelijk en volledig. De informatie die uit de ISAM's kwam is vergeleken met het artikel minimaal. Het was nuttige informatie maar het beeld wat uit het artikel naar voren kwam over de helikopter was beter en vollediger.

Wat betreft de *Hind* voegde het artikel uit *Jane's* meer toe dan de informatie uit de beschikbare ISAM's.

Militaire Spectator

1986

Afghanistan

Hoewel het lastig is om deze twee stukken een op een te vergelijken, zijn er zeker overeenkomsten die te vergelijken zijn. Op het gebied van nieuwe of accuratere informatie is het hoofdstuk uit de ISAM niet beter. Er wordt weinig nieuws verteld en het is in feite een goede analyse van een bekend conflict. Wat dat betreft is het artikel uit de *Militaire Spectator* van hetzelfde niveau.

Wat betreft deze artikelen voegt de informatie uit de ISAM's niet veel toe ten opzichte van het artikel uit de *Militaire Spectator* en kunnen ze als gelijkwaardig worden beschouwd.

1987

Gorbatsjovs beleid

Beide artikelen geven heel veel informatie over het beleid van Gorbatsjov en beide artikelen zijn uitgebreid. Uit de bronvermelding blijkt dat het boek van Gorbatsjov bij beide stukken is gebruikt. Als beide stukken met elkaar worden vergeleken, geeft de een niet meer of betere informatie dan de ander. Het zijn beide hele degelijke stukken.

In dit geval was de informatie uit de ISAM's niet van dusdanig verschil dat het noemenswaardig is en dus konden ze als gelijkwaardig worden beschouwd.

Military Balance

In het onderzoek naar de *Military Balance* bleek dat zowel de vaktijdschriften als de ISAM's erg nuttig waren, maar elk op een andere manier. Wanneer het 'grote' plaatje belangrijk was, kon de *Military Balance* uitkomst bieden. Hierin was heel overzichtelijk te zien hoeveel troepen en materieel een land had en wat voor types en varianten dit waren. Als er meer naar de inhoud en op lager niveau gekeken moest worden, waren de ISAM's nuttiger. Hier werd meer gekeken naar mutaties en werden bepaalde systemen nauwkeuriger bekeken.

Concluderend kan worden gesteld dat de ISAM's wel van toegevoegde waarde waren, omdat ze op een andere manier naar hetzelfde onderwerp keken. Op het gebied van diepgang en inhoud boden de ISAM's wel degelijk een meerwaarde.

Overzicht conclusie

Ter verduidelijking volgt hieronder een schematische weergave van de conclusies. Hier is goed het onderscheid te maken tussen de onderwerpen waar de ISAM's wel of geen toegevoegde waarde hadden en wanneer beide producten, enerzijds de publicaties en anderzijds de ISAM's, op gelijke voet met elkaar stonden. Ook wordt de conclusie nog verder toegelicht.

Wel toegevoegde waarde

MiG-29 *Fulcrum*

SA-11 *Gadfly*

Su-27 *Flanker*

Sovjetstrijdkrachten

Geen toegevoegde waarde

SS-20 *Saber*

Mi-24 *Hind*

Gelijkwaardig

SA-8 *Gecko*

Afghanistan

Gorbatsjovs beleid

Op basis van bovenstaande conclusie kan antwoord worden gegeven op de deelvraag van dit kwalitatieve onderzoek. Deze deelvraag was 'op welke wijze' de ISAM's konden voorzien in de inlichtingenbehoeften. Uit het overzicht dat hierboven is weergegeven kan worden gesteld dat de ISAM's op inhoudelijk vlak wel degelijk een toegevoegde waarde hadden ten opzichte van wat er in de vakliteratuur uit die tijd beschikbaar was. In totaal zijn er negen grote onderwerpen behandeld, verdeeld over drie verschillende vaktijdschriften. Bij vier van deze negen onderwerpen bleek dat de ISAM's een meerwaarde hadden ten opzichte van de tijdschriften. In drie van de negen gevallen waren ze gelijkwaardig aan elkaar en in slechts twee van de negen gevallen kon worden geconcludeerd dat de ISAM's geen toegevoegde waarde hadden ten opzichte van wat er via *open source* kanalen beschikbaar was in die tijd.

Hoofdstuk 6

Conclusies

Kwantitatief onderzoek

Het kwantitatieve onderzoek was erop gericht om te achterhalen 'in welke mate' de ISAM's invulling konden geven aan de inlichtingenbehoeften. Daarnaast werd ook gekeken of de AIV oog had voor wat er in de wereld gebeurde of dat de focus alleen op de luchtmacht lag.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de ISAM's wel degelijk aan de inlichtingenbehoeften konden voldoen. Uit de resultaten bleek dat bijna alle onderwerpen uit de inlichtingenbehoeften werden behandeld. Uit de analyse van deze onderwerpen bleek ook dat de AIV wel degelijk oog had voor wat er in de wereld gebeurde. Met name de slagorde van Warschaupact-landen kreeg heel veel aandacht.

Kwalitatief onderzoek

Het kwalitatieve onderzoek ging meer in op de inhoud van de ISAM's. In dit onderzoek moest de vraag worden beantwoord 'op welke wijze' de ISAM's konden voldoen aan de inlichtingenbehoeften. Dit onderzoek is uitgevoerd door de inhoud van de ISAM's te vergelijken met verschillende soorten vaktijdschriften uit die tijd. Door de artikelen uit deze tijdschriften op inhoud te vergelijken met de artikelen uit de ISAM's kon worden gekeken of deze een meerwaarde hadden. Dit bleek bij vier van de negen behandelde onderwerpen het geval te zijn. In drie van de negen gevallen waren de artikelen gelijkwaardig aan elkaar en in slechts twee van de negen gevallen bleek dat de inhoud van de ISAM's tekortkwam ten opzichte van de vakliteratuur. Hieruit is op te maken dat de ISAM's op inhoudelijk gebied belangrijk waren en zeker van toegevoegde waarde.

Algehele conclusie

Op basis van bovenstaande kan worden gesteld dat de ISAM's wel degelijk van toegevoegde waarde waren en een goede invulling gaven aan de inlichtingenbehoeften. Qua onderwerpen die werden behandeld, zat het aardig in lijn met wat er vanuit de LUID werd gevraagd. En met name inhoudelijk maakten de ISAM's een duidelijk verschil. Zowel het brede aantal onderwerpen als de diepgang die in een veelvoud van artikelen terugkwam, leverde een meerwaarde op voor de afnemers.

De hoofdvraag van deze scriptie luidde als volgt: *'In welke mate en op welke wijze voorzag de AIV van de LUID in de jaren 1986-1987 in de inlichtingenbehoeften van haar afnemers?'* Het antwoord op deze vraag is: De AIV van de LUID voorzag in de inlichtingenbehoeften door middel van ISAM's. Deze documenten behandelden een groot aantal onderwerpen waar met name de focus lag op de Warschaupact-landen en hun strijdkrachten. Inhoudelijk is gebleken dat de ISAM's dieper ingingen op de onderwerpen dan wat er via *open source* kanalen beschikbaar was in de jaren 1986-1987. Concluderend kan worden gesteld dat de ISAM's zeker een belangrijke bijdragen hebben geleverd aan het invullen van de inlichtingenbehoeften voor de afnemers van de LUID.

Aanbevelingen

Het is de eerste keer dat er onderzoek is gedaan naar de ISAM's uit deze twee jaren. Deze scriptie kan een uitgangspunt bieden voor verder onderzoek. Gezien het tijdsbestek en de beperkte omvang van dit onderzoek zijn de ISAM's niet compleet doorgrond. De ISAM's waren, ondanks het ontbreken van rapportages, omvangrijk en stonden vol met interessante waarnemingen uit die tijd. Het biedt mogelijkheden om deze tot in detail te onderzoeken en om, als dit mogelijk is, te achterhalen waar de informatie vandaan kwam en waar deze op was gebaseerd. Ook biedt het vrijgeven van deze jaargangen mogelijkheden voor het verder completeren van het totaalplaatje van de Koude Oorlog. In de ISAM's werden ontwikkelingen besproken die nog gaande waren en die zich uitspreidde over meerdere jaren. Met de ISAM's van 1985 en eerder al beschikbaar kunnen de lange termijn ontwikkelingen verder in kaart worden gebracht en zo kan een completer beeld van deze ontwikkelingen ontstaan.

Reflectie

Gedurende dit onderzoek is mij een aantal dingen opgevallen. Tijdens deze reflectie wil ik daar kort op terugblikken. Ten eerste wil ik het kort over het onderzoek zelf hebben. In eerste instantie was het de bedoeling dat het kwalitatieve onderzoek meerdere aspecten zou hebben. Zo zou het worden aangevuld met een onderzoek naar de kwaliteit van inlichtingen op basis van het onderzoek *'Dutch intelligence – Towards a qualitative framework for analysis: with casestudies on the Shipping Research Bureau and the National Security Service (BVD)'* van G.G. de Valk. Ook een interview met iemand die in de jaren 1986-1987 betrokken was bij de ISAM's was een mogelijkheid. Maar gezien de tijd en de omvang van mijn onderzoek heb ik moeten doen besluiten om deze aspecten niet te behandelen.

Gedurende het kwalitatieve onderzoek zijn de ISAM's inhoudelijk behandeld. Tijdens dit onderzoek was een van de moeilijkste onderdelen om onderwerpen te vinden die zowel in de vakliteratuur als in de ISAM's werden behandeld. Met name het ontbreken van ISAM's heeft hier een belangrijke rol in gespeeld. Door de index in elke 12^e editie wist ik wel welke onderwerpen werden besproken in de ontbrekende nummers, maar kon ik er inhoudelijk niks mee. Mijn vermoeden is wel dat het voor de resultaten van mijn onderzoek niks uit had gemaakt als de ISAM's wel compleet waren geweest. Wellicht dat de conclusies, zoals ze nu zijn getrokken, dan juist nog duidelijker onderbouwd hadden kunnen worden.

Terugkijkend op de afgelopen scriptieperiode denk ik dat het plan, zoals dat van tevoren was gemaakt, grotendeels ook is gevolgd en dat dit een goed gestructureerde scriptie heeft opgeleverd. Mijn verwachting was dat de ISAM's wel degelijk van toegevoegde waarde waren en deze verwachting is uitgekomen. Ik ben tevreden met het verloop en de uitkomst van het onderzoek.

Bibliografie

- (1949, augustus 8). Opgehaald van Koninklijk Besluit no. 51:
<http://www.inlichtingendiensten.nl/organisatie/kb1949.pdf>
- (1951, augustus 25). Opgeroepen op januari 7, 2017, van Koninklijk Besluit:
<http://www.inlichtingendiensten.nl/organisatie/kb1951.pdf>
- Afdeling Inlichtingen en Veiligheid. (1986). *Inlichtingsamenvatting 9/86*. 's-Gravenhage: Ministerie van Defensie.
- Afdeling Inlichtingen en Veiligheid. (1986). *Inlichtingsamenvatting 11/86*. 's-Gravenhage: Ministerie van Defensie.
- Afdeling Inlichtingen en Veiligheid. (1986). *Inlichtingsamenvatting 12/86*. 's-Gravenhage: Ministerie van Defensie.
- Afdeling Inlichtingen en Veiligheid. (1986). *Inlichtingsamenvatting 2/86*. 's-Gravenhage: Ministerie van Defensie.
- Afdeling Inlichtingen en Veiligheid. (1987). *Inlichtingsamenvatting 03/87*. 's-Gravenhage: Ministerie van Defensie.
- Afdeling Inlichtingen en Veiligheid. (1987). *Inlichtingsamenvatting 08/87*. 's-Gravenhage: Ministerie van Defensie.
- Afdeling Inlichtingen en Veiligheid. (1987). *Inlichtingsamenvatting 11/87*. 's-Gravenhage: Ministerie van Defensie.
- Afdeling Inlichtingen en Veiligheid. (1987). *Inlichtingsamenvatting 12/87*. 's-Gravenhage: Ministerie van Defensie.
- Berkhof, G. (1987, juli). Gorbatjovs NEP: Opening tot convergentie of voortgaande confrontatie? 1/2. *Militaire spectator*, 279-290.
- Berkhof, G. (1987, augustus). Gorbatjovs NEP: Opening tot convergentie of voortgaande confrontatie? 2/2. *Militaire Spectator*, 345-351.
- (2006). Confrontation and Conciliation, 1976-1991. In L. Brune, *Chronology of the Cold War, 1917-1992*. New York: Routledge.
- Damen, T. &. (1986, mei). Is Afghanistan een tweede Vietnam? *Militaire Spectator*, 226-235.
- Engelen, D. (2000). In *De militaire inlichtingendienst, 1914-2000*. 's-Gravenhage: Sdu Uitgeverij.
- Gorbatsjov, M. (1987). Perestrojka: Een nieuwe visie voor mijn land en de wereld. Utrecht: Het Spectrum.

- Jane's. (1986, juli 5). The SA-11 Gadfly missile system. *Jane's Defence Weekly*, 1302-1303.
- Jane's. (1987, augustus 1). Identified roles of MIL Mi-24 Hind. *Jane's Defence Weekly*, 187-188.
- Jane's. (1987, augustus 22). Sukhoi Su-27 Flanker fighter in close-up. *Jane's Defence Weekly*, 338-339.
- Jane's Defence Weekly. (sd). *Jane's Defence Weekly*. Opgehaald van <https://www.ihs.com/products/janes-defence-news-weekly.html>
- Kluijters, F. (1993). In *De Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten*. 's-Gravenhage: Sdu Uitgeverij.
- Koninklijk Besluit*. (1972, augustus 5). Opgeroepen op januari 7, 2017, van <http://www.inlichtingendiensten.nl/organisatie/kb1972.pdf>
- KVBK. (sd). *KVBK*. Opgehaald van <http://www.kvbk>
- (2003). De Koude Oorlog gaat knock-out. In E. v. Loo, *Crossing the Border: De Koninklijke Luchtmacht na de val van de Berlijnse Muur*. Den Haag: Sdu.
- Nota nr. 0143.787/0143.150*. (1975, februari 25). Opgeroepen op januari 8, 2017, van <http://www.stichtingargus.nl/bvd/m/luchtmachtstaf-5663.pdf>
- Slavische Studies. (2015, oktober 18). *Perestrojka en Glasnost; Begin van het einde?* Opgeroepen op januari 5, 2017, van <https://slavischestudies.wordpress.com/2015/10/18/perestrojka-en-glasnost-begin-van-het-einde/>
- Taylor, J. (1986, augustus 2). Fulcrum: A Close Look. *Jane's Defence Weekly*, 163-164.
- The Military Balance. (1986). *The Military Balance 1986-1987*. Londen: IISS.
- The Military Balance. (1987). *The Military Balance 1987-1988*. Londen: IISS.
- The Military Balance. (sd). *The Military Balance*. Opgehaald van <http://www.iiss.org/en/publications/military-s-balance>
- Wrixon, T. (1986, juli 12). Soviet MiG-29 Fulcrums in Finland: Best sight yet for Western experts. *Jane's Defence Weekly*, 4-5.
- Zaloga, S. (1986, december 27). SA-8 Gecko air defence system. *Jane's Defence Weekly*, 1490-1491.
- Zaloga, S. (1987, maart 21). The SS-20 Saber IRBM. *Jane's Defence Weekly*, 496-498.

Bijlagen

Afkeringen en codenamen

4ATAF	Fourth Allied Tactical Air Force
A-pod	Refueling pod
AA-10 ALAMO	Codenaam R-27 medium range air-to-air missile
AA-11 ARCHER	Codenaam R-37 short range air-to-air missile
AA-7 APEX	Codenaam R-23 medium range air-to-air missile
AA-8 APHID	Codenaam R-60 short range air-to-air missile
AAA	Anti-Aircraft Artillery
AAM	Air-to-Air Missile
AAR	Air-to-Air Refueling
ABM	Anti-Ballistic Missile
ABM-3 GAZELLE	53T6 Anti-Ballistic Missile
ACP	Airborne Command Post
AHEL	Airborne High-Energy Laser
AI	Air Interdiction
ALCM	Air Launched Cruise Missile
An	Antonov
AOB	Advanced Operations Base
ARM	Anti-Radiation Missile
AS-10 KAREN	Codenaam Kh-25 tactical air-to-ground missile
AS-11 KILTER	Codenaam Kh-58 air-launched anti-radiation missile
AS-13 KINGBOLT	Codenaam Kh-59 tv-guided air-to-surface missile
AS-14 KEDGE	Codenaam Kh-29 air-to-surface missile
AS-15 KENT	Codenaam Kh-55 air-launched strategic-cruise missile
AS-3 KANGAROO	Codenaam Raduga Kh-20 Nuclear cruise missile
AS-4 KITCHEN	Codenaam Raduga Kh-22 Air-to-Surface missile
AS-X-17 KRYPTON	Codenaam Kh-31 medium-range air-to-surface missile
AS-X-19	Codenaam P-750 Meteorit, air-to-surface missile
ASW	Anti-Submarine Warfare
AWACS	Airborne Warning And Control System

AWATT	Advanced Weapons And Tactics Training
BACKFIRE	Codenaam Tu-22m strategische bommenwerper
BACKFIRE-B	Variant Tu-22m met o.a. langere vleugels
BADGER-G	Codenaam Tu-16 bommenwerper, marine-variant
BAMD	Baltische Militaire Distributie SU
Bbrs	Bombers
BEAR	Codenaam Tu-95 langeafstand bommenwerper
BEAR-B	Variant Tu-95 voor vervoer AS-3 Kangaroo
BEAR-C	Variant Tu-95 met nieuwe navigatie- en verkenningssystemen
BEAR-H	Variant Tu-95 voor vervoer AS-4 Kitchen
BLACKJACK	Codenaam Tu-160 supersonische bommenwerper
BLAKCJACK-A	Variant Tu-160
BLINDER	Codenaam Tu-22 supersonische bommenwerper
BRD	Bonds Republiek Duitsland
BREWER	Codenaam Jak-28, verkenningvliegtuig
C-pod	(waarschijnlijk) pod met ECM-functies
C3	Command, Control and Communications
CASP-B	Alexeyev A-90 Orlyonok
CCP	Chinese Communistische Partij
CLAM SHELL	76N6 low altitude detection radar
COALER	Codenaam An-72
COCK	Codenaam An-22
CODLING	Codenaam Jak-40
CONDOR	Codenaam An-124
COOT-B	Codenaam Il-22, airborne command post version van Il-18
CPMD	Militaire Distributie Karpaten SU
CPSU	Communistische Partij Sovjet Unie
CSSR	Tsjecho-Slowaakse Socialistische Republiek
DDR	Duitse Democratische Republiek
DOG EAR	1S80 Sborka PPTU, G-band early warning radar
ECM	Electronic Counter Measures
EOC	Europese Ontwapenings Conferentie
EOV	Elektronische Oorlog Voering
FENCER	Codenaam Su-24
FENCER-D	Variant Su-24, geüpgradede versie
FENCER-E	Variant Su-24 voor tactische verkenningvluchten
FGA	Fighter Ground Attack

FISHBED	Codenaam MiG-21
FITTER	Codenaam Su-17
FITTER-A	Codenaam Su-7
FITTER-C	Codenaam Su-17M
FITTER-K	Codenaam Su-17M4
FLANKER	Codenaam Su-27
FLANKER-B	Variant Su-27 met verbeterde motor
FLANKER-C	Twee-zits-variant Su-27
FLAP LID	30N6 fire control system
FLOGGER	Codenaam MiG-23/27
FLOGGER-C	Codenaam MiG-23U, twee-zits-variant
FLOGGER-G	Codenaam MiG-23P
FLOGGER-H	Codenaam MiG-23BK
FLOGGER-J	Codenaam MiG-27M
FLOGGER-K	Codenaam MiG-23MLD
FOXBAT	Codenaam MiG-25
FOXBAT-B	Codenaam MiG-25R
FOXBAT-E	Codenaam MiG-25PD
FOXBAT-F	Codenaam MiG-25BM
FOXHOUND	Codenaam MiG-31
FROGFOOT	Codenaam Su-25
FROGFOOT-A	Variant Su-25
FULCRUM	Codenaam MiG-29
FULCRUM-A	Variant MiG-29 voor export naar WP-landen
GERA	District in de DDR
GSFG	Group of Sovjet Forces Germany
GTA	Guards Tank Army
HALO	Codenaam Mi-26
HALO-A	Variant Mi-26 transporthelikopter
HARKE	Codenaam Sovjet Mi-10
HAVOC	Codenaam voor de Russische MI-28 aanvalshelikopter
HELIX	Codenaam Kamov Ka-27
HERMIT	Codenaam Mi-34
HIND	Codenaam Mi-24/ -25/ -35
HIP	Codenaam Mi-8/Mi-17
HOODLUM-A	Codenaam Ka-26
HOODLUM-B	Codenaam Ka-126

HOOK	Codenaam Mi-6
HOPLITE	Codenaam Mi-2
IFF	Identification Friend or Foe
IGB	Inner German Border
Il	Ilyushin, Russische bouwer van (transport-)vliegtuigen
IL-76 CANDID	Sovjet transportvliegtuig van Ilyushin
IRBM	Intermediate-Range Ballistic Missile
IRSTS	Infra-Red Search and Track System
Jak	Jakovlev, Russische bouwer van (jacht-)vliegtuigen
KASP-C	Variant concept Tu-160
L-39 ALBATROS	Tsjechische Jet-Trainer van Aero, trainingsvliegtuig
LAMID	Landmacht Inlichtingen Dienst
LaSk	Landstrijdkrachten
LL	Luchtleger
LSK	Luchtstrijdkrachten (of: Luftstreitkräfte)
LUID	Luchtmacht Inlichtingen Dienst
LV	Luftverteidigung
LVD	Luchtverdediging
MACT	Maneuvering Air Combat Training
MAD	Magnetic Anomaly Detection
MANPAD	Man Portable Air Defense system
MARID	Marine Inlichtingen Dienst
MBR	Multiple Bomb Rack
MC-documenten	Naslagwerken
MD	Militair District (SU)
Mi	Mil, Russische bouwer van jachtvliegtuigen
MIDAS	Codenaam Il-78M Transport- en tankervliegtuig
MiG	Mikoyan-Gurevich, Russische bouwer van jachtvliegtuigen
MOB	Main Operating Base
MPCS	Multiple Payload Communications Satellite
Msls	Missiles
NATO	North-Atlantic Treaty Organization
NAVO	Noord-Atlantische Verdrags Organisatie
NOVO-C	Codenaam Sovjet Su T-60S
NSWP	Non Sovjet Warschau Pact
NVA	Nationale Volks Armee
OCA	Offensive Counter Air

PAINT BOX	Codenaam SPN-30 Jammer
QRA	Quick Reaction Alert
Recce	Verkenning
RF-4E PHANTOM	US McDonnell F4 Phantom II gevechtsvliegtuig
RSBN	Korte-afstands navigatiesysteem
RSDN	Lange-afstands navigatiesysteem
SA-10 GRUMBLE	Codenaam S-300 long-range surface-to-air missile
SA-11 GADLFY	Codenaam 9K37 Buk, medium range surface-to-air missile
SA-13 GOPHER	Codenaam 9K35 Strela-10, vehicle-mounted SAM-system
SA-16 GIMLET	Codenaam 9K310 Igla-1, man-portable surface-to-air missile
SA-2 GUIDELINE	Codenaam V-75 Dvina, strategic surface-to-air missile
SA-3 GOA	Codenaam S-125 Neva, strategic surface-to-air missile
SA-4 GANEF	Codenaam 9M8 Krug, transportable SAM-system
SA-5 GAMMON	Codenaam S-200 Volga, strategic surface-to-air missile
SA-6 GAINFUL	Codenaam 3M9 ZRK-SD Kub, medium-range SAM-system
SA-7 GRAIL	Codenaam 9K32 Strela-2 MANPAD
SA-8 GECKO	Codenaam 9K33 Osa, short-range tactical SAM-system
SA-9 GASKIN	Codenaam 9K31 Strela-1, Vehicle-mounted SAM-system
SA-X-12 GLADIATOR	Codenaam S-300V, long-range surface-to-air missile
SA-X-15 GAUNLET	Codenaam 9K330/9K331/9K332 Tor, tracked SAM-system
SA-X-17 GRIZZLY	Codenaam Buk-M2 medium-range SAM-system
SAM	Surface-to-air missile
SALT	Strategic Arms Limitations Talks
SGF	Southern Group of Forces (SU luchtstrijdkrachten in Hongarije)
SL-12	Codenaam Sovjet UR-500 Proton rocket
SLAR	Sideways Looking Airborne Radar
SLBM	Submarine-Launched Ballistic Missile
SLCM	Submarine-Launched Cruise-Missile
SPAAG	Self-Propelled Anti-Aircraft Gun
SPAAW	Self-Propelled Anti-Aircraft Weapon
SPCS	Single Payload Communications Satellite
SPO-15	Sovjet airborne radar warning system
SQUARE PAIR	5N62 Guidance and Illumination radar
SRT	Strategic Rockets Troops (SU)
SS-18 SATAN	Codenaam R-36, intercontinental ballistic missile
SS-20 SABER	Codenaam RSD-10 Pioneer, intermediate-range ballistic missile
SS-21 SCARAB	Codenaam OTR-21 Tochka, tactical ballistic missile

SS-23 SPIDER	Codenaam OTR-23 Oka, tactical ballistic missile
SS-25 SICKLE	Codenaam RT-2PM Topol, intercontinental ballistic missile
SS-N-21 SAMSON	Codenaam RK-55, surface/sub-launched nuclear cruise missile
SS-NX-24 SCORPION	Codenaam Kh-80 air-to-surface missile
SS-X-24 SCALPEL	Codenaam RK-23, intercontinental ballistic missile
SSB	Ship, Submersible, Balistic (non-nuclear ballistic missile sub)
SSBN	Submersible Ship with Ballistic missiles and Nuclear powered
SU	Sovjet-Unie
Su	Sukhoi
TALL RACK	55Zh6-1 Nebo UYe, 3-dimensional surveillance radar
TARM	Tactical Anti Radar Missile
TCMD	Militair Distributie Transcaucasus
TEL	Transporter Erector Launcher
TELAR	Transporter Erector Launcher and Radar
TIN SHIELD	36D6 surveillance radar
Troposcatter	Communicatiemethode met microwave radiosignalen (300+ km)
Tu	Tupolev
TUBE ARM	9S18 Acquisition radar
TV	Oorlogstheater (SU)
TVD	Theater van militaire operaties (SU)
VTA	Sovjet Transport LSK
VVS	Sovjet LSK
WIG	Wings-In-Ground (effect)
WP	Warschaupact
ZSU-30-2 (ZSU-X)	Codenaam 2K22 Tunguska, SPAAW-system

Overzicht onderwerpen per ISAM

In onderstaand overzicht wordt per ISAM gekeken welke onderwerpen er aan bod komen. Deze onderwerpen worden voorzien van een letter, welke correspondeert met een onderwerp uit de inlichtingenbehoefte. Zo kan inzichtelijk worden gemaakt welke onderwerpen veel aan bod komen en welke minder. Deze tabellen hebben bijgedragen aan het beantwoorden van de vraag in welke mate de ISAM's konden voorzien aan de inlichtingenbehoefte.

1986

ISAM 01/86

Onderwerp	Code
Aankondiging oefening in het Baltische gebied en Wit-Rusland	F
Aankondiging oefening in MD Transcaucasus	F
AN-124 CONDOR-ontwikkelingen	M
Beknopt overzicht belangrijkste politieke, economische en militaire ontwikkelingen binnen het WP in 1985	E
CASP-B (ERKANOPLAN) "Wing-in-ground-effect" (WIG) luchtvaartuig	M
Chemische oorlogvoering	H
CSPU-Partijcongres	E
De FULCRUM AI-radar	D
De MI-28 HAVOC	M
FENCER-operaties 1985	G
FITTER-K flare dispenser	L
FLOGFOOT-A in gebruik bij de Tsjechische LSK	F
Introductie van de MIG-29/FULCRUM bij de GSFG-LSK	F
L-39/ALBATROS-productie 1985	I
Lancering foto-verkenningssatelliet van het type MEDRES	K
Libië/SA-5 status	A
Mogelijke introductie SA-11 bij de GSFG-LaSK	B
NAVO-codenamen Sovjet missile-systemen	B
Nieuwe verbindingssystemen bij de Strategische Raket Troepen (SRT)	C
SS-21 bij de Tsjechische LaSK	B
Status SA-5 complexen GRANSEE (DDR) en BEROUN (Tsjechoslowakije)	B

SU-27/FLANKER-ontwikkelingen	M
Verkenningssatelliet	D
Verplaatsing jager regiment DREWITZ (NVA/LSK-LV)	F
Verplaatsing jager regiment JUETERBOG (GSFG-LSK)	F
Viervoudige SA-7 lanceerinrichting op de NVA-schepen	B
Volksrepubliek China/strategische missiles	A
Zes jaar Sovjet-aanwezigheid in Afghanistan	G

ISAM 02/86

Onderwerp	Code
"Chaff flair dispensers" FITTER-K Poolse LSK	L
Belangrijkste veranderingen bij de WP-LSK gedurende het afgelopen halfjaar	F
Conversie verkenningssregiment WELZOW (GSFG-LSK)	F
De burgeroorlog in Zuid-Jemen	A
DOG EAR radar	D
FLAP LID en CLAM SHELL, SA-10 gerelateerde radarsystemen	D
FLOGGER-H van DREWITZ (NVA-LSK/LV)	F
FROGFOOTs van jabowregiment BRANDIS (GSFG-LSK)	F
FULCRUM-productie	I
FULCRUM-regiment WITTSTOCK (GSFG-LSK)	F
Het "MIR" ruimtestation	K
Nieuw heli-regiment DOBRYNSKOYE in het Moskou MD	F
Nieuwe SA-3 stelling in de DDR	B
Oefening "KAVKAZ-'86"	F
Oefening "ZAPAD-'86"	F
Onbekend type AAA waargenomen	H
Ontploffing SL-8 op KAPUSTIN YAR	B
Ontwikkeling CANDID-tanker (MIDAS)	M
Oorlog Iran/Irak	A
PAINT BOX	D
SOSMOS 1714 verbrand	K
Sovjet-Unie: kritiek op vliegend personeel van de Luchtmacht en Marine	G
Sovjet-Unie/SA-10 ontwikkelingen	B

SS-NX-21 SLCM	B
SS-NX-24 missile status	B
Syrië/SA-5 ontwikkelingen	A
Toekenning van de codenaam SAMSON aan de SS-NX-21 SLXM	B
Tweede FOXBAT-eenheid op vliegveld WERNEUCHEN	F
WP surface-to-air missile sustainability in de forward area	B
Zimbabwe/wapenleveranties	A

ISAM 03/86

Onderwerp	Code
"Airborne command post" (ACP) waargenomen op vliegveld OSLA (LL LEGNICA)	F
"Multiple target-intercepts" door FOXHOUNDS	M
"TOSMO" door LL LEGNICA	F
BEAR-B/C/H-operaties	G
BEARs-H boven West-Rusland	F
BEARs-H met AS-15	L
Belangrijke verplaatsingsoefening van de GSFG-LSK	F
Conflict Libië - Verenigde Staten	A
Evolution of the Sovjet foreign policy in the Middle East	E
FROGFOOTs van jabowregiment BRANDIS (GSFG-LSK)	F
FULCRUM op MERSEBURG (GSFG-LSK)	F
Het gebruik van aerosol chaff	L
LANCKEN: SA-2 oefenlocatie wordt een permanente SA-3 stelling	B
Mogelijke taakveranderingen bij de Sovjet jager- en jaboweenheden	G
Nieuwe SA-3 stelling bij de NVA-brigade LADEBURG	F
Nucleaire programma's van landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika	A
Ontwikkelingen in het WP-vliegertrainingsprogramma	F
Poolse FITTERs-G uitgerust met chaff/flare dispensers	L
Reactie op VS-verkenningmissie door een SA-10A/GRUMBLE-regiment	B
SA-11 bij de GSFG-LaSK	B
Sovjet vliegtuigproductie in 1985	I
Sovjet-Unie: het 27e congres van de CPSU	E
Sovjet-Unie/mogelijk nieuw vliegdekschip in aanbouw	H

SS-N-23 SLBM-ontwikkelingen	B
TALL RACK "early warning radar"	D
Verplaatsing BADGER-G-bommenwerpers naar Tsjechoslowakije	F
Volksgezondheid in de Sovjet-Unie	E

ISAM 04/86

Onderwerp	Code
"Secondary role"-training FULCRUM	F
Afghanistan vernietiging van MUJAHEDIN-steunpunten	A
Analyse van het vliegverkeer van de GSFG-LSK en de NVA-LSK/LV in de DDR gedurende 1985	G
Conflict Libië - Verenigde Staten	A
FENCER-D Verkenningvariant	M
FOXBAT-B-modificatie	M
FULCRUM	M
FULCRUM-interceptie-training/Capabilities	M
FULCRUM-leverantie aan het jager regiment MERSEBURG (GSFG-LSK)	F
Grensoverschrijdingen in het 4ATAF gebied	G
HELIX-A met een MAD-sensor	M
MAINSTAY-ontwikkelingen	M
MIDAS (CANDID-tanker) op vliegveld IVANOVO-NOORD	F
Mogelijke vorming van een nieuw BACKFIRE-regiment bij LL SMOLENSK	F
Oefening "GRANIT-'86"	F
Ongeval met een FLOGGER-G van het regiment KISKUNLACHAZA (SGF)	G
Opmerkelijke verplaatsing jabowregiment MIMON	F
Politieke terminologie in de DDR	E
Recente ontwikkelingen m.b.t. de WP-strijdkrachten en de Strategische Raketstrijdkrachten, WP-LSK en LV in het bijzonder (MC 161/86)	E
Sovjet militaire ruimteprogramma's	K
Sovjet-Unie/SA-10 ontwikkelingen rond MOSKOU	B
TUBE ARM radar	D
Vliegongeval bij jager regiment JUETERBOG en helikopterregiment WEIMAR NOHRA	G
Voorjaarstredenrotatie	C

Onderwerp	Code
Afghanistan - toename van Sovjet LSK	G
China-Iran wapenleveranties	A
FENCER-D-verkenningvariant	M
FULCRUM-leverantie aan het jager regiment MERSEBURG (GSFG-LSK)	F
FULCRUM-training (maneuvering air combat training) jagerregiment SHYAULYAY (BAMD)	F
Het carrier-wapen in de Sovjetmarine	H
Het SA-11 "GADFLY" geleidewapen systeem	B
Luchtbrugfase van de voorjaarstroepenrotatie	C
Mogelijk nieuwe troposcatter netwerk t.b.v. TVD-West	D
Nadere bijzonderheden GASKIN (SA-9) zoekkop	B
NAVO-codenamen Sovjet wapensystemen	G
Nieuwe Sovjet radarreflector geïntroduceerd bij de GSFG	D
Recente Sovjetontwikkelingen in het Noordpoolgebied	E
SA-13 radar gegevens	B
SA-X-12 ontwikkelingen op de EMBA-range	B
Sovjet-operatieconcept tegen ALCM-dreiging	B
Sovjet-Unie/SA-10 ontwikkelingen rond MOSKOU	B
Vliegactiviteiten FROGFOOT-regiment BRANDIS (GSFG-LSK)	F
Vliegongeval bij de NVA-LSK/LV en de GSFG-LSK	G

Onderwerp	Code
“Aircraft Battle Damage Repair”	I
“Secondary role”-training FULCRUM jagerregiment MERSEBURG (GSFG-LSK)	F
BLACKJACK-ontwikkelingen	M
Constructie-activiteiten op SIAULIAI (BAMD)	C
Conversie naar de CANDID bij transportregiment DZHANKOY (VTA)	F
De gevolgen van het ongelijk in TSJERNOBYL voor de Sovjet-Unie	E
DOG EAR radar	D
FLANKER-B met AA-11/ARCHER bij de KOMSOMOLSK-vliegtuigfabriek	L
FOXBAT-B met “multiple bomb-racks”	L
FOXBAT-B modificatie en implicaties - AS-11	L
FROGFOOT-levering aan de Tsjechische LSK	F
FULCRUM-interceptie-training	F
Het TIN SHIELD radarsysteem	D
Introductie ZSU-X (ZSU-30/2) bij het MD Karpaten	B
Libië SA-5 ontwikkelingen	A/B
Libië/AOB-veranderingen	A
MI-26/HALO-introductie op TELAVI (TCMD)	F
Mogelijke deelname van Roemenië in WP-oefening	F
SA-5 status in de DDR – GRANSEE	B
Sovjet “runway-cratering” bom	L
Sovjet bemande ruimtevaart in de eerste helft van 1986	K
Sovjet missile-depot SEVEROMORSK	B
Syrië/SA-5 ontwikkelingen	A/B
Tanken in de lucht door FENCER-D	M
Tweezits SU-25/FROGFOOT-ontwikkelingen	M
Verschepping van militair materieel van de Sovjet-Unie naar Derde Wereldlanden in 1985	C
Vliegongevallen bij de Tsjechische LSK en NVA-LSK/LV	G
Vliegoperaties vanaf SZCZECIN highwaystrip	G
WP-SAM combat training	F

Onderwerp	Code
“Airborne High-Energy Laser” (AHEL) laboratorium vernietigd	L
“Cluster”-munitie dispenser onder FLOGGER-J	L
C3 in de ruimte; de Sovjet benadering deel 1	K
China-Irak wapenleveranties	A
China-Iran wapenleveranties	A
Directed energy weapons	L
FLOGGER-G-modificatie	M
HIND-modificatie	M
Nieuw radarstation in de DDR nabij BERNAU	D
Nieuwe NAVO-codenamen	G
Nieuwe RSDN-post in Tsjechoslowakije	D
Nieuwe Sovjet LVD-systemen opgenomen in QRA (Quick Reaction Alert)	G
Ontwikkelingen in het WP-vliegertrainingsprogramma	F
Operationele FULCRUM-vliegertraining bij het jagerregiment WITTSTOCK (GSFG-LSK)	F
Opzienbarende promotie van Legergeneraal Loesjev	G
Raket voor AAA-trainingsdoeleinden	H
SA-10b/GRUMBLE-status rond MOSKOU	B
SA-13 training missile-cannisters	B
SA-5 status in Tsjechoslowakije – HOSTOMICE	B
Satellietcommunicatie (SATCOM) voor de IL-76/MAINSTAY	D
SQUARE PAIR radar	D
Troposcatter complexen in Polen	D
Vliegongeval met een FLANKER	G

Onderwerp	Code
“Regimentsrotatie” Poolse LSK - NVA-LSK/LV	C
Activiteiten jadowregiment BRANDIS (GSFG-LSK)	F
De belangrijkste veranderingen bij de WP-LSK gedurende het afgelopen halfjaar	F
FOXBAT-B/AS-11	L
FOXBAT-interceptie tactieken tegen AWACS	F
FROGFOOT-operaties vanaf vliegveld met grasbaan (Tsjechische LSK)	G
FULCRUMs van het jager regiment MERSEBURG	F
Introductie AS-10/KAREN bij de NVA-LSK/LV	L
Introductie van de BEAR-H in het Europese deel van de Sovjet-Unie	F
Inzet van helikopters voor bewaking van de IGB	G
Libische LSK, nachtvliegtraining	A
Vietnam: machtswisseling en continuïteit	A
Vliegongeval bij het jager regiment TROLLEN-HAGEN (NVA-LSK/LV)	G

Onderwerp	Code
Afghanistan - Offensief tegen de MUJAHEDIN	A
Afghanistan/chemische oorlogvoering	A/H
China-raketactiviteiten	A/B
De Golfoorlog: een “update”	A
FROGFOOT-introductie bij de Bulgaarse LSK	F
FULCRUM op trainingscentrum waar buitenlandse vliegenopleidingen worden verzorgd	M
HALO-A-introductie op vliegveld SAMBOR (CPMD)	F
Inflight refueling MIDAS-FOXHOUND	G
Libië/SA-5 status	A/B
Mogelijke introductie FULCRUM bij de SGF	F
Nieuw “WIG”-vliegtuig met cruise missile lanceerbuisen	L
Nucleaire oefenbom in gebruik bij Sovjet LSK	L
Reorganisatie Sovjet luchtverdediging	G
SA-10 update in de Sovjet-Unie	B

SA-11 materieel waargenomen bij 1 GTA (GSFG-LaSK)	B
SAM/AAM-ontwikkelingen in Syrië	B
Sovjet-Unie/Mongolië (troepenreductie)	E
SS-X-24 lancering	B
Te elfder ure overeenstemming op de conferentie te Stockholm	A/E
Toekenning nieuwe NAVO-codenamen	G
Update MC 260-serie documenten	G
Vliegongeval bij het helikopterregiment MAHLWINKEL (GSFG-LSK)	G
Waarneming nieuw vliegtuig te NOVOSIBIRSK	M

ISAM 10/86

Onderwerp	Code
AA-10/ALAMO	L
Aanvullende gegevens m.b.t. de DR-3 drone	K
BLACKJACK-voorbereiding op vliegbasis DOLON (LL MOSKOU)	F
China-nucleaire testactiviteiten	A
FENCER-D - "inflight buddy-buddy aerial refueling"	M
FENCER-D-ontwikkelingen	M
FLOGGER-K uitgerust met AA-11/ARCHER	L
FOXBAT-F ECM emissies	L
FULCRUM/FLANKER AI-radar	D
HAVOC-ontwikkelingen	M
Het SA-5 systeem	B
Libië/terugkeer naar vredeslocaties	A
Mogelijke FULCRUM-leveranties aan India/Syrië	F
Mogelijke gevolgen van de dood van SAMORA MACHEL voor de verhoudingen in Zuidelijk Afrika	A
Najaarstroepenrotatie	C
Nieuwe trein-ferry MUKRAN (DDR) - KLEIPEDA (Sovjet-Unie)	C
Ontwikkelingen Poolse straaltrainer	F
Positie Ministerie van Defensie/SU	E
Publieke opinie in de Sovjet-Unie over het optreden in Afghanistan	E
SA-11/GADFLY	B
SA-6 operaties	B

SA-8b MOD in de "forward area"	B
Verlaging defensie-inspanningen Roemenië	E

ISAM 11/86

Onderwerp	Code
Afghanistan/chemische oorlogvoering	A/H
AHEL-laboratorium	L
APEX/APHID	L
Brandstofgebruik/radius FITTER-C	M
C3 in de ruimte; de Sovjet benadering deel 2	K
Correctie op AA-10/ALAMO (ISAM 10 hfst 1)	L
De Sovjet-Unie onder GORBATSJOV: enige kanttekeningen bij de nieuwe koers	E
Defensiebegroting DDR	E
Energietekorten in de Sovjet-Unie	E
FENCER-E met pod type c	M
FLANKER-ontwikkelingen	M
FULCRUM-leveranties - Irak/India	F
Gesimuleerde -aanvallen tegen NAVO-radarstations	L
Halfjaarlijkse zitting Opperste Sovjet	E
Invoering nieuwe gasmaskers bij de Sovjetstrijdkrachten	K
L-39's op het internationale vliegveld van STUTTGART (BRD)	G
Libische luchtoperaties in Tsjaad	A
Niet geslaagde Sovjet ruimtevluchten	K
Nieuwe SA-3 stelling bij de NVA-brigade LADEBURG	B
Ontwikkelingen in het WP-vliegertrainingsprogramma	F
Persconferentie Ligatsjov	E
Relatie Sovjet-Unie – Hongarije	E
SA-3 site in aanbouw nabij KLOSTERFELDE (DDR)	B
Sovjet tv-doelvolgsysteem	D
Sovjet-Unie/Vietnam	E
SS-20/MOD-ontwikkelingen	B
SS-X-24/SCALPEL-ontwikkelingen	B
SU-27/FLANKER waargenomen op vliegveld KRYMSK (KIEV ADD)	F

SU-27/FLANKER-ontwikkelingen	M
Terugkeer jager regiment JUETERBOG (GSFG-LSK)	F
Terugkeer jager- en jabo-eenheden DREWITZ (NVA-LSK/LV)	F
Uitbreiding MIDAS en BEAR-H-bestand op UZIN-CHEPELEVKA (LL MOSKOU)	F
Vliegongeval bij de jager eenheid MARXWALDE (NVA-LSL/LV)	G
Volksrepubliek China/strategische missies	A/B
Zitting CEMA (COMECON)	E

ISAM 12/86

Onderwerp	Code
Afghanistan: een overzicht van zeven jaren strijd	A
Afghanistan/chemische oorlogvoering	A/H
BACKFIRE-ontwikkelingen	M
Binnenlandse politiek van Hongarije	E
BLACKJACK-ontwikkelingen	M
FULCRUM-leveranties Irak	F
KASP-C "WIG"-vliegtuig	M
MIDAS operationeel op UZIN-CHEPELEVKA	F
Nationalisme in de Sovjet-Unie	E
NAVO-codenamen Sovjet wapensystemen	G
Nieuwe FLOGGER-eenheid op DAMGARTEN (GSFG-LSK)	F
Oefeningsaankondigingen	F
Referendum in Roemenië aangaande militaire reducties	E
SA-10 update in de Sovjet-Unie	B
SA-11 invoering bij de GSFG-LaSK	B
SA-16 invoering bij de GSFG-LaSK	B
SA-X-12 ontwikkelingen	B
Sovjet military doctrine and strategy	J
Sovjet ruimtevaartoverzicht 1986	K
Terugkeer jaboeregiment MIMON (CGF-LSK)	F
Uitbreiding LL LEGNICA met de FENCER-regimenten VASALEMMA en POSTAVY	F
Vliegongeval bij helikopterregiment SPERENBERG (GSFG-LSK)	G
ZSU-30/2 invoering bij de GSFG-LSK	B

Onderwerp	Code
“Out of Area Flight” FLANKER (SU-27)	J
AS-X-19 nieuw lange-afstands kruisvluchtwapen	L
BEAR-H-operaties	G
Brandstofopslag GSFG-LSK	C
Conversie bij het transport-regiment KIROVABAD van CUB naar CANDID	F
Correctie m.b.t. performance SA-16	B
De belangrijkste veranderingen bij de WP-LSK gedurende het afgelopen halfjaar (AOBAC I)	F
Explosies in Sovjet wapendepots	C
FENCER-E-ontwikkelingen	M
FITTER-leverantie aan LAAGE-eenheden (NVA-LSK)	F
FLANKER-productie te IRKUTSK (SU)	I
FLANKER-recordvlucht	F
FLOGGER-J “Flare dispensing” systeem	L
FULCRUM-update	M
Gesimuleerde ARM-aanvallen tegen NAVO-radar-stations	D
Gesimuleerde AWACS-missies t.b.v. SA-5 eenheden in de DDR	B
Het Sovjet lucht-grond geleidewapen AS-13 KINGBOLT	L
Infrarood zoek-en-volgsysteem	D
Luchtaanvallen FRANKRIJK/LIBIE/TSJAAD	A
NAVO-codenamen	G
Nieuw hoofdkwartier te LEGNICA (Polen)	C
SAM-ontwikkelingen bij de AAA-divisie te KRIVOYROG	B
Shelterbouw op het vliegveld LAAGE (NVA-LSK)	C
SPO-15 radarwaarschuwingsontvanger	D
SS-20 situatie	B
SS-25 situatie	B
Static show op vliegveld SPERENBERG (GSFG-LSK)	F
Uitfasering FITTER-A in de SU	F
Verkenningmissie FENCER-E	F

Vliegactiviteiten FITTER-K-eenheden op het vliegveld LAAGE (NVA-LSK/LV)	F
Vliegactiviteiten Marine Flieger Geschwader LAAGE (NVA)	F
Vliegtuigproductie Sovjet-Unie/algemeen	I
Vorbereidingen nucleaire test in de SU	H
VS-vliegtuigen in Syrisch luchtruim	A
ZSU-30-2-ontwikkelingen	B
ZSU-30/2-ontwikkelingen	B

ISAM 02/87

Onderwerp	Code
“Sea-trials” laatste eenheid KIEV-klasse	H
AS-11 launch rail onder FENCER-D (correctie op ISAM 9/86)	L
Conversie bij de VTA van COCK naar CONDOR op vliegveld SESCHA	F
COOT-B “Airborne Command Post”	M
Een “Offensive Counter Air” (OCA)-oefening van de GSFG-LSK	F
Eerste tactische evaluatie van een SU-27 FLANKER-regiment (MIRGOROD/LL VINNITSA)	F
FENCER-E-ontwikkelingen t.a.v. data link	M
FENCER-E-ontwikkelingen t.a.v. SLAR	M
FOXBAT-F-introductie op POCHINOK (MOMD)	F
FULCRUM-leverantie aan het jagerregiment MERSEBURG (GSFG-LSK)	F
Gebruik “flare dispensers” door CANDID	L
Het waarnemen van WP-oefeningen in het kader van EOC	F
MASKIROVKA/reflectoren	H
Meteorologische radar LEG DRIVE	D
MIG-31/FOXHOUND-bewapening (30mm boordkanon)	L
Mogelijke, toekomstige conversie bij het bommenwerperregiment MOZDOK naar BEAR-H	F
Nav-radar van de FENCER-E	D
Nieuwe NAVO-codenamen	G
Nieuwe Sovjet-vliegtuigontwikkelingen/wapensystemen	L/M
Ondersteuning van de FENCER-E d.m.v. satelliet-communicatie-terminals (PARK DRIVE)	M
QUAD MESH troposcatter systeem	D
SA-5-status KOLOBRZEG (Polen)	B

Schending luchtruim DDR door RF-4E PHANTOM	J
Vliegongeval met FISHBED van de jager eenheid MARXWALDE (NVA-LSK/LV)	G
WP-EOV in 1986	D

ISAM 03/87

Onderwerp	Code
“Advanced Weapons And Tactics Training” (AWATT)	F
Analyse van het vliegverkeer van de GSFG-LSK en de NVA-LSK/LV in de DDR gedurende 1986	G
Conversie bij de VTA (vliegveld SESCHA)	F
Eerste foto operationele versie FLANKER-B	M
FOXHOUND-verplaatsing naar OSTROV-GREEM BELL	F
FULCRUM ingezet t.b.v. QRA	F
FULCRUM-tweezitter	M
Geslaagde Tsjechische vlucht poging met een HOPLITE van helikoptereenheid DOBRANY	G
Houding Egypte t.o.v. Golfoorlog	A
Jagerregiment MERSEBURG (GSFG) operationeel	F
Joegoslavië/reorganisatie en modernisering binnen de LSK	E
MERSEBURG FULCRUM-inzet t.b.v. QRA (GSFG)	F
Mogelijke conversie bij COLBITZ SA-4 brigade (GSFG-LSK) naar SA-11	F
Mogelijke conversie bij het jabowregiment NAMEST (Tsjechische LSK) naar FITTER-K	F
Mogelijke verkenningmissie jabow-wing LAAGE (NVA-LSK)	G
Operationele invoering FLANKER-C op MIRGOROD (LL VINNITSA)	F
SA-X-17 in ontwikkeling	B
Shelter-modificatie op het vliegveld BEREZA (BEMD)	C
Slagorde Libië en Syrië	A
T-80 tank voorzien van zgn. “reactive armor”	H
Tweede FROGFOOT-eenheid in het BELORUSSIAN MD	F
Vierde SA-5 complex in de DDR	B
Vliegongeval met twee FENCER's van het jabowregiment SZPROTAWA (LL LEGNICA)	G
WP Airspace Management	K

Onderwerp	Code
BEAR-onderschepping boven de NOORDZEE	J
BLACKJACK-A-capaciteiten	M
FLOGGER-leverantie aan Angola	F
FOXBAT-B met externe brandstoftank	M
Het Sovjet-beeld van luchtverdediging in de eigen pers	E
Nieuwe FENCER-(REC?) variant	M
Pakistaanse F-16 en Afghaans vliegtuig neergeschoten	A
Recente ontwikkelingen m.b.t. de WP-strijdkrachten en de Strategische Raketstrijdkrachten WP LSK en LVD in het bijzonder (MC 161/87)	E
SA-11 bataljon ALTENBURG (GSFG) operationeel	B
SA-6 competitie GSFG	B
Slagorde Algerije, Marokko, Tunesië en Ethiopië	A
Trainer-variant van de FULCRUM en FLANKER	M
Vliegongeval met FISHBED van de jagerregiment ZEGRZE POMORSKI (Poolse LSK)	G
Vliegongeval met FULCRUM-A van het jagerregiment MERSEBURG (GSFG-LSK)	G
Vliegongeval met FULCRUM-A van het jagerregiment WITTSTOCK (GSFG-LSK)	G
Vliegongeval met HIP van het helikopterregiment STENDAL (GSFG-LSK)	G
Waarschijnlijke TARM-inzet door BREWER's	G

ISAM 05/87

Onderwerp	Code
"Advanced Weapons And Tactics Training" door operationele eenheden behorend tot de GSFG-LSK	F
De Sovjetmarine	H
FULCRUM-tactieken en "High speed" onderscheppingen	G
FULCRUM-variant	M
HIND G-1 en HIND G-2	M
Luchtbrugfase van de voorjaarstroepenrotatie	C
Nationaliteiten in de Sovjetstrijdkrachten	E
Offensief in Afghanistan	A
Polen/SA-5 status	B
Slagorde overzicht FULCRUM (MiG-29)	F
Slagorde/politieke situatie Irak	F

ISAM 06/87

Onderwerp	Code
"Out of area"-operatie BEAR-H met AS-15/KENT	L
"Inflight refuelling" MIDAS-BEAR	F
AA-8/APHID bij NSWP-LSK	L
Categorie codes SU-vliegtuigen	G
CONDOR-record	M
De economische positie van de Sovjet-Unie en de overige WP-landen	E
FENCER-E "aerial refuelling"	F
FULCRUM-tweezitter op vliegveld WITTSTOCK (GSFG-LSK)	F
GAZELLE-ARM	B
Grootschalig gecombineerd Sovjet/Afghaans offensief in zuid-Afghanistan	A
HIND met onbekende (gun?)"pod" waargenomen	L
MAINSTAY-status	F
Nieuw SA-5 complex in Libië	B
Ongeval bij PRZEMKOW-range (Polen)	G
Plaatsing SA-10/GRUMBLE in de SU	B
SA-11 conversie ALTENBURG-brigade 1 GTA (GSFG)	A

Slagorde Egypte en Soedan	A
Slagorde overzicht FLANKER (SU-27)	F
Sovjet C3	C
SU-27/FLANKER - huidige situatie	M
Veranderingen in de Sovjet militaire top	E
Vliegongeval met FISHBED van de jagerregiment PARDUBICE (GSFG-LSK)	G
Vliegongeval met FITTER-A van het jabowregiment NAMEST (Tsjechische LSK)	G
Vliegongeval met FITTER-C van het vliegveld KALINIGAD-PROVEREN (Baltische Vloot LSK)	G

ISAM 07/87

Onderwerp	Code
“Glasnost” en andere politieke hervormingen in de Sovjet-Unie	E
AN-72/COALER in “forward area”	F
AWACS-activiteiten	F
BLACKJACK-ontwikkelingen	M
Completering van het Sovjet lanceer-detectie-netwerk	C
De belangrijkste veranderingen bij de WP-LSK gedurende het afgelopen halfjaar (AOBAC I)	F
FENCER-D-levering aan jabowregiment SZPROTAWA (LL LEGNICA)	F
FITTER-K voor Tsjechische LSK	F
FLANKER-ontwikkelingen op vliegveld STARGARD (LL LEGNICA)	M
FULCRUM-leverantie aan Syrië	F
Hervatting luchtbrug troepenrotatie 1/87	C
Libische presentie in het noorden van Tsjaad	A
NAVO-codenamen	G
Onderschepping Frans militair vliegtuig door FULCRUM	G
Ontploffing van SL-4 draagraket	B
Ontwikkelingen met betrekking tot vliegtuigshelters in de DDR, Polen en Tsjechoslowakije	C
Slagorde/politieke situatie Israël	A
SU-25/FROGFOOT - huidige situatie	M
Verregaande kritiek op de Sovjet- en WP-strijdkrachten	E
Vliegongeval met FLOGGER-C van het jagerregiment DAMGARTEN (GSFG-LSK)	G

ISAM 08/87

Onderwerp	Code
"Inflight refuelling" BLACKJACK	F
BACKFIRE-B met geopende bomdeuren	L
De AA-11 ARCHER	L
De SU-24 FENCER	M
Einde militaire operatie in Afghanistan	A
FLANKER-B op GUDAUTA (ADD TIBLISI)	F
FLANKER-leveranties STARGARD (LL LEGNICA)	F
FULCRUM-leverantie aan Joegoslavië	F
Lange-afstands-navigatievlucht BEAR-H boven de "forward area"	F
Libië-Tsjaad	A
Libië: experimentele raket-lancerings	A
Oefening in het CAMD in het kader van de EOC-akkoorden	F
ORION/FLANKER-incident	G
Politiek-/economische situatie en LSK-slagorde overzicht van Libanon en Jordanië	A
Rectificatie ISAM 7/87 missile-pakket FROGFOOT	L
Veranderend politiek klimaat in Albanië	A
Vliegongeval met FENCER(s)-D van het jabowregiment ZAGAN (LL LEGNICA)	G
Vliegtuigbezetting LEANID BREZHNEV	F

ISAM 09/87

Onderwerp	Code
Bouwactiviteiten op het vliegveld DEMMIN (GSFG-LSK)	C
De actuele situatie in Roemenië	A
De Hongaarse luchtmacht en luchtverdediging (LSK/LVD)	E
De MiG-25/FOXBAT en de MiG-31/FOXHOUND	M
Inspectie chemische wapens in de SU	H
KASP-C/UTKA WIG-vehicle	M
Leverantie FULCRUM-tweezitters aan de Joegoslavische LSK	F
MIDAS/BAER-H refuelling	F
Mogelijke conversie GL/GW-brigade GERA/GSFG	F

Politiek-/economische situatie in Somalië en LSK-slagorde overzicht van Somalië en Zuid-Jemen	A
Reorganisatie gevechtshelikopter-eenheden GSFG-LSK	F
SA-10/GRUMBLE-ontwikkelingen	B
Schending luchtruim BDR door een FENCER van het jabowregiment GROSSENHAIN (GSFG-LSK)	J
SS-25/SICKLE-situatie	B
SS-N-21/SAMPSON bereikt operationele status	B
SS-X-24 SCALPEL-ontwikkelingen	B
Syrië-FULCRUM-leverantie	F
The vulnerabilities of the WP-airspace management system	K
Vliegongeval met FISHBED van de jagerregiment ZEGRZE POMORSKI (Poolse LSK)	G
Vliegongeval met FITTER-K van de jabow-wing LAAGE (NVA-LSK/LV)	G
Vliegongeval met twee vliegtuigen van het verkenningsregiment BRZEG (LL LEGNICA)	G
Vliegtuigleveranties SU/Angola	F

ISAM 10/87

Onderwerp	Code
CODLING met "chaff dispensers"	L
Defensiebudget SU	E
FROGFOOT AS-14A/KEDGE	L
IFF-antenne op de SA-8b LAND ROLL rondzoek radar	D
Inspecties van WP-oefeningen	F
LSK-slagorde, politiek/economisch overzicht van Finland en Zweden	A
NOVO-C mogelijke opvolger van de FENCER	M
Operationele ondersteuning bommenwerperregiment PRILUKI (LL SMOLENSK)	F
Plaatsing SS-23/SPIDER in "forward area"	B
Productiecijfers BACKFIRE/BLACKJACK	I
QUAD MESH troposcatter systeem t.b.v. TVD-West	D
Slagorde overzicht van de Tu-22/BACKFIRE en Tu-160/BLACKJACK	F
Sovjet luchtmacht in Hongarije (SGF)	F
SPAAG M-1986	H
Tsjechoslowakije in verleden, heden en toekomst	E
Update MC-260 document "Warsaw Pact aircraft and associated armament"	G

ISAM 11/87

Onderwerp	Code
CANDID-B met "flare dispensers"	L
COALER-benaming	G
De belangrijkste slagorde veranderingen bij de luchtstrijdkrachten van enkele "countries bordering ACE" gedurende de periode oktober 1986 - november 1987	F
FENCER inflight aerial refuelling	F
FENCER-E met C- en D-pod	M
FLANKER-leveranties aan jagerregiment STARGARD (LL LEGNICA)	F
FOXBAT-B mod met externe 5000 liter brandstoftank	M
Het 13e partijcongres van de Chinese Communistische Partij (CCP)	A
Joegoslavische FULCRUM-tweezitter	F
Luchtbrugfase van de najaarstroepenrotatie	C
Mogelijke conversie van jagerwing HOLZDORF (NVA-LSK/LV)	F
Niet-westerse infrarood-zoekende grond-lucht-raketten	B
Oefeningsaankondigingen in het kader van EOC	F
SA-3 "four rail launchers"	B
SPAAG M-1986	H
Update van de MC 262/B "Warsaw Pact electronic equipment (airborne)"	G

ISAM 12/87

Onderwerp	Code
Aanvalspatroon in de Perzische Golf	A
AS-X-17/KRYPTON-versies	L
De "Perestrojka" politiek van Gorbatsjov	E
Hongarije: Defensiebudget	E
Jaaroverzicht 1987 - Sovjet-ruimtevaart	K
L-39 export in 1987	I
MAINSTAY op het vliegveld MARY NORTHEAST	F
NAVO-codenamen	G
Nieuwe commandant GSFG	G
Oost-Europese inlichtingendiensten knappen werk op voor Moskou	H

Pravda publicatie SS-20 TEL	B
SA-X-15, zorgenkind van de Sovjet-Unie	B
Slagorde overzicht van de Il-76/CANDID, An-22/COCK en An-124 CONDOR	F
Sovjet Commandotrein	C
Sovjet-Unie: druggebruik onder militairen	E
Tsjechoslowakije: nieuwe partijleider	E